

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему Вдосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню як елементу системи соціальної безпеки».

Виконала: студент групи СЗ-23-1м

Гуров Євгеній Олександрович

Спеціальність 232«Соціальне забезпечення»

Керівник к.держ.упр., доцент Черба В.М.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(місце роботи)

_____ (посада)

_____ (науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
В.Є. Тараненко
“04” вересня 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Гурова Євгена Олександровича

Тема роботи «Вдосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню як елементу системи соціальної безпеки».

керівник роботи к.н.держ.упр., доцент Черба В.М.

затверджена наказом УМСФ від ““03” вересня 2024 р. № 664 кс

2. Строк подання студенткою закінченої роботи 05.01.2025

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти, статистична інформація Міністерства соціальної політики, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства цифрової трансформації, навчальні посібники, матеріали періодичних та Інтернет видань, монографії, наукові дослідження вітчизняних фахівців тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки.

1. Теоретико-методологічні засади системи надання соціальних послуг та допомог населенню.

2. Аналіз сучасного стану механізмів надання соціальних послуг та допомог в Україні.

3. Напрямки вдосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню.

5. Перелік графічного матеріалу: Таблиць та Рисунків.

6. Дата видачі завдання “04” вересня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та закріплення теми кваліфікаційної роботи	вересень 2024 р.	Виконано
2.	Збір та обробка літературних джерел за темою дослідження	Вересень-жовтень 2024 р.	Виконано
3.	Складання плану роботи	жовтень 2024 р.	Виконано
4.	Написання основних розділів роботи	листопад 2024 р.	Виконано
5.	Консультації з науковим керівником	Згідно з графіком консультацій	Виконано
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи, надання її науковому керівнику, отримання відгуку	грудень 2024 р.	Виконано
7.	Підготовка доповіді та демонстраційних матеріалів до роботи	Січень 2025 р.	Виконано
8.	Здача кваліфікаційної роботи на кафедру	січень 2025 р.	Виконано
9.	Захист роботи	січень 2025 р.	

Студент _____
(підпис)

Гуров Євген Олександрович
(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(підпис)

Черба Віта Миколаївна
(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

АНОТАЦІЯ

Гуров Євген Олександрович «Вдосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню як елементу системи соціальної безпеки».

Магістерська кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

Робота складається з вступу, 3 розділів, висновків, додатків. Викладена загалом на 91 сторінках, основний текст – на 78 сторінках, містить **3 таблиці, 9** рисунків та 5 сторінок додатків. Список використаних джерел містить 65 найменувань.

Дослідження присвячене аналізу механізму надання соціальних послуг та допомог населення. Досліджено сутність категорії «соціальні послуги та соціальні допомоги», розкрита їх роль у вирішенні соціальних проблем. Проаналізовано найкращі вітчизняні та зарубіжні практики вдосконалення соціальних послуг, в тому числі і електронних. Виявлені перешкоди та досягнення на шляху впровадження механізмів надання соціальних послуг в Україні.

Конкретні заходи та пропозиції, що рекомендовані в дипломній роботі, можуть бути корисними у подальшому дослідженні проблем соціальної безпеки та соціальної політики.

Ключові слова: соціальні послуги, соціальні допомоги, удосконалення, електронні послуги, механізм надання соціальних послуг, соціальна безпека.

ABSTRACT

Gurov E.O. Improving the mechanisms for providing social services and benefits to the population as an element of the social security system

Graduation work for obtaining a higher education degree «master» in the specialty 232 «Social welfare». University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The master's thesis consists of an introduction, 3 chapters, and conclusions. It is presented in total on 91 pages, the main text is on 78 pages, contains **3 tables, 7 figures**. The list of used sources contains 65 names.

Abstract content:

The study is devoted to the analysis of the mechanism of providing social services and benefits to the population. The essence of the category "social services and social benefits" is studied, their role in solving social problems is revealed. The best domestic and foreign practices of improving social services, including electronic ones, are analyzed. Obstacles and achievements on the way of implementing mechanisms for providing social services in Ukraine are identified.

Specific measures and proposals recommended in the thesis may be useful for further research into the problems of social security and social policy.

Keywords: social services, social benefits, improvement, electronic services, mechanism for providing social services, social security

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГ НАСЕЛЕННЮ	9
1.1	Сутність категорій «соціальні послуги та соціальні допомоги» як елементів соціальної безпеки	9
1.2	Нормативно-правове забезпечення надання соціальних послуг та допомоги	18
1.3	Міжнародний досвід формування системи надання соціальних послуг та допомог населенню	27
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МЕХАНІЗМІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГ В УКРАЇНІ	33
2.1	Соціально-економічні показники рівня життя населення	33
2.2	Стан регулювання системи організації надання соціальних послуг в Україні в умовах воєнного стану	42
2.3	Діагностика стану надання соціальних послуг та допомог населенню під час військових дій	50
РОЗДІЛ 3	НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГ НАСЕЛЕННЮ	60
3.1	Удосконалення організації практики надання соціальних послуг та допомог	60
3.2	Розвиток соціального замовлення як інструменту для відновлення та покращення якості соціальних послуг у громадах	67
ВИСНОВКИ		78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		80
ДОДАТКИ		87

ВСТУП

Соціальні послуги та допомога населенню відіграють важливу роль у забезпеченні соціальної стабільності та розвитку суспільства. Вони надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують підтримки з боку держави. Однак, система надання соціальних послуг та допомоги населенню в Україні має ряд проблем, які потребують вирішення. До них належать недосконалість нормативно-правової бази; низька ефективність роботи органів соціального захисту населення; недостатній спектр соціальних послуг; недостатня інформованість населення про соціальні послуги; недосконалі механізми фінансування системи соціальних послуг.

На сьогодні в нашій країні, на жаль, дуже нестабільна ситуація, вона стосується всіх напрямків та сфер життєдіяльності суспільства на державному рівні. Особливо така проблема осягнула й систему соціального захисту населення, а особливо соціальних послуг та допомог населенню. Наразі у нашій країні дуже багато осіб, які потребують допомоги, забезпечення та максимальної захищеності з боку держави. Це стосується не тільки 2024 року, а й наступних років, тому що після перемоги, нас також чекає кропітка праця, аби відновити соціальний статус людей, які постраждали внаслідок війни.

У період непростого становища, економічної кризи в Україні суспільство, політики, бізнес усвідомлюють, що основа у формуванні загальної політики належить соціальній політиці, бо людина є не тільки головним чинником виробництва, а й найбільшою цінністю, метою економічного розвитку. Тому, щоб особа була повністю захищена та мала власні гарантії і права, існують такі системи, як соціальне забезпечення та соціальний захист, що забезпечують суспільство соціальними послугами та допомогоюми.

Питання удосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню знайшли відображення в наукових працях, зокрема в роботах К.Дубич, Є. Мачульської, М. Буянової, С. Приходько, І. Сироти та

інших. Але з появою нових викликів економічного становища виникає потреба у подальших дослідженнях.

Важливим етапом розвитку та вдосконалення цих сфер, є вивчення, як саме зароджувалася, формувалася та еволюціонувала державна система соціального захисту та соціального забезпечення, аби надалі зрозуміти, яким чином ці фактори можуть відігравати роль на подальшому удосконаленні механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є дослідження та вдосконалення механізму надання соціальних послуг та допомог населенню як елементу системи соціальної безпеки. Виходячи з мети були поставлені такі завдання:

- визначити сутність наукових категорій «соціальні послуги та соціальні допомоги» як елементів системи соціальної безпеки населення;

- дослідити нормативно-правові аспекти та еволюцію системи надання соціальних послуг та допомог населенню;

- навести зарубіжний досвід надання соціальних послуг та допомог;

- проаналізувати практику надання соціальних послуг та допомог;

- провести аналіз стану системи надання соціальних послуг та допомог населенню;

оцінити стан регулювання системи організації надання соціальних послуг в Україні в умовах воєнного стану;

- визначити шляхи удосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню.

- запропонувати розвиток соціального замовлення як інструменту для відновлення та покращення якості соціальних послуг у громадах як елементу соціальної безпеки.

Об'єктом дослідження є система надання соціальних послуг та допомог населенню.

Предметом дослідження є соціально-економічні умови та правовий механізм реалізації й удосконалення системи соціальних послуг та допомог

населенню.

Теоретичною та методичною основою дипломної роботи стали праці зарубіжних і українських учених у галузі соціального забезпечення. Для досягнення визначеної мети застосовано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження: теоретичного узагальнення, історичного, описового, структурно-логічного, системного й статистичного аналізу.

Питаннями механізму надання соціальних послуг та допомог займалися вітчизняні дослідники: І.Смирнов, А. Гараєва, М. Андрійчук, Л.Баранник, К. Дубич, К. Коваль, Т. Корягіна, В. Тараненко.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти України, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства соціальної політики України, Національної Соціальної Сервісної Служби України, Міністерства фінансів України, а також різні Інтернет-ресурси.

Практичне значення одержаних результатів дослідження допомагає надати чітке визначення теоретично-правової бази, дослідити статистичні аспекти, провести аналіз і як висновок, надати чіткі пропозиції удосконалення системи соціальних послуг та допомог населенню.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій. Викладена загалом на 91 сторінках, основний текст – на 78 сторінках, містить **3 таблиці, 9 рисунків** та 5 сторінок додатків. Список використаних джерел містить 65 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГ НАСЕЛЕННЮ

1.1 Сутність категорій «соціальні послуги та соціальні допомоги» як елементів соціальної безпеки

Про спроможність держави зазвичай свідчить висока доступність та висока якість соціальних послуг. Надавати своїм громадянам необхідну підтримку в разі потреби, яка може виникнути через різні обставини: інвалідність, старість, втрату житла чи роботи – обов'язок сильної держави.

Піж час триваючої війни в Україні соціальні послуги та допомоги набувають особливого значення в соціальній сфері. Коли викликів та загроз стає більше – пропорційно збільшується й кількість людей, які потребують підтримки. Ступінь задоволення потреб людини в соціальних послугах безпосередньо відображає рівень розвитку соціальної сфери країни. Існування соціальної сфери та надання різноманітних соціальних послуг забезпечується діяльністю певних соціальних установ. Проблема дефініції поняття «соціальні послуги» пов'язана з тим, що їх враховують в контексті певних наук. Так, у економістів вони пов'язані зазвичай з вартістю «соціальні послуги», у психологів – з соціально-психологічним виміром, у соціальних працівників- зі стандартами та порядком надання.

Маємо визначити зміст поняття «соціальні послуги», оскільки воно є домінуючим у нашому дослідженні.

Соціальні послуги визнані в усьому світі як необхідна функція держави, за допомогою якої уряди вирішують соціальні проблеми. Соціальні послуги визначаються як державні послуги, призначені для надання підтримки та допомоги людям, які стикаються з особливими проблемами, такими як фізичні чи психічні вади або як відсутність фінансової чи економічної підтримки. Дослідження сутності терміну "соціальні послуги" в міжнародному контексті

показує, що його тлумачення в конкретній країні залежить від її історії, культурних особливостей, політичної системи та рівня економічного розвитку. В Україні поняття "соціальні послуги" не є тотожним поняттю "соціальна допомога", "соціальні виплати" чи "соціально орієнтовані адміністративні послуги". Щоб краще зрозуміти, що таке "соціальна послуга", звернемося до наукових визначень. (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Основні трактування поняття «соціальні послуги»

Визначення	Автори
Соціальні послуги - комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем;	[2].
Соціальні послуги – це комплекс заходів, які вживаються органами державної влади, фізичними особами та недержавними організаціями, їх мета – допомогти людям і групам населення, які опинилися у складних життєвих обставинах, подолати ці труднощі та повернутися до нормального життя	[3].
Соціальні послуги- інструментарій задоволення соціальних потреб населення.	[4].
Соціальні послуги – це те, що регулюється законодавством про соціальне забезпечення	[5].
Соціальні послуги -результат безпосередньої взаємодії надавача та споживача послуг, тобто результат діяльності надавача послуг щодо задоволення потреб їх споживача	[8].
Соціальні послуги -діяльність уповноважених органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, пов'язана з делегуванням ними суб'єктам, що надають соціальні послуги, права надавати такі послуги на основі проведення конкурсу і укладання соціальних контрактів а формування ринку соціальних послуг».	[9].
Соціальні послуги визначаються як державні послуги, призначені для надання підтримки та допомоги особам, які стикаються з особливими проблемами, такими як фізичні чи розумові вади або відсутність грошей чи фінансової підтримки	[10].
Соціальні послуги-сукупність заходів, що спільно формуються та вживаються органами державної влади, фізичними особами та недержавними організаціями, спрямованих на зменшення або подолання складних життєвих обставин, соціального становища окремих осіб чи груп населення та повернення їх до повноцінної життєдіяльності.У вузькому розумінні – діяльність відповідних уповноважених органів державної влади, державних і недержавних суб'єктів щодо надання таких послуг.	[11].
Соціальні послуги - економічні відносини, що виникають між тими, хто їх надає та отримує для задоволення соціальних потреб, покращення якості життя як окремих бенефіціарів, так і суспільства загалом	[12].

Джерело: узагальнено на основі [2-5, 8-12]

В Енциклопедія державного управління соціальну сферу можна розглядати як сферу життєдіяльності суспільства, спрямовану на соціальний захист людини, забезпечення її соціальної безпеки [1, с. 562-563]. Сутність соціальних послуг та соціальних допомог як елементів соціального забезпечення населення виступає ключовим аспектом державної політики, спрямованої на забезпечення гідного рівня життя та соціальної справедливості.

Поняття «соціальні послуги» закріплено юридично в статті 1 Закону України «Про соціальні послуги», як «комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем» [2]. За словами К. В. Дубич, соціальні послуги являються «складовою сфери соціального обслуговування та системи соціального захисту населення [3].

К. Гафарова справедливо зазначає, що, на відміну від, публічних та адміністративних послуг, соціальні послуги фактично являють собою інструментарій задоволення соціальних потреб населення [4].

Згідно з визначенням Б. І. Сташківа, соціальні послуги – це те, що регулюється законодавством про соціальне забезпечення. Це означає, що певні групи населення (ті, що опинилися у скрутці) мають законне право звертатися до установ, які надають соціальні послуги, і вимагати надання їм конкретної допомоги [5].

На думку О. Безпалько поняття «соціальні послуги» використовується для позначення комплексу правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя [6, с. 168].

А.А. Халецька В розглядає соціальну підтримку та соціальну допомогу як окремі складові системи соціального захисту. І якщо, соціальна підтримка має охоплювати осіб (безробітні, молодь, багатодітні сім'ї та ін.), які за умов надання державою певної допомоги можуть ь самостійно адаптуватися в соціальному середовищі, то оціальна допомога має надаватися особам з інваліднвстю, пенсіонерам, дітям-сиротам, які з и не можуть повноцінно та самостійно піклуватися про себе [7].

«Система надання соціальних послуг повинна надавати таку соціальну підтримку особам, соціальним групам, яка сприятиме у створенні умов для самостійного розв'язання їх життєвих проблем, у відновленні втрачених ними навичок і функцій, у подоланні або мінімізації негативних наслідків таких обставин, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних у них ресурсів» [3].

Отже, соціальні послуги – це те, що допомагає людям, які опинилися у складній життєвій ситуації, жити нормальним життям. Для цього їм надають різну допомогу, яка підбирається індивідуально для кожної людини. Згідно з думкою Я. Белевцевої, визначення соціальна послуга [9].

Як відмічає дослідник І. Смірнов: «Соціальні послуги визначаються як державні послуги, призначені для надання підтримки та допомоги особам, які стикаються з особливими проблемами, такими як фізичні чи розумові вади або відсутність грошей чи фінансової підтримки» [10].

Сумські дослідники Лищенко Маргарита Олександрівна та Лищенко Віталій Валерійович зазначають: «Термін «державні послуги» семантично походить від сполучення англійських слів «public services», який на українську мову можна перекласти, як «публічні послуги». Втім, у вітчизняному категорійному апараті вираз public services здебільше закріпився як «державні послуги». Це пояснюється специфікою здійснюваного в Україні державного управління, співвідношенням дискретних повноважень держави (state) і громадськості (public) [11].

Соціальні послуги – дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають [13].

Аналізуючи визначення соціальних послуг, запропоновані різними науковцями, можна виділити спільну рису: всі вони розглядають соціальні послуги як дії, які організуються відповідними інституціями на благо певної особи або сім'ї. Їхня кінцева мета – допомогти людям жити повноцінним та гідним життям. Для більш глибокого розуміння сутності поняття "соціальна послуга" важливо дослідити її як практичний інструмент, що використовується в Україні для забезпечення можливості жити безпечним та стабільним життям.

Згідно «Порядку організації надання соціальних послуг», який затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 587, від 01.06.2020 соціальні послуги надаються:

- за рахунок бюджетних коштів;
- з встановленням диференційованої плати за надання послуги, залежно від доходу отримувача соціальних послуг;
- за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб відповідно до законодавства [14].

Механізм фінансування соціальних послуг приведено в Додатку А.

Ми розглядаємо соціальні послуги та допомоги як механізм, що дозволяє вирішувати соціальні проблеми. Соціальні послуги – це те, що робить держава та інші економічні суб'єкти, щоб допомогти людям, які мають низькі доходи. Ця допомога спрямована на те, щоб люди могли жити гідно та накопичувати "людський капітал", тобто знання, навички та освіту.

Класифікацію соціальних послуг містить ст. 16 Закону України "Про соціальні послуги", 1. Соціальні послуги за типами поділяються на: 1) прості соціальні послуги, що не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги (інформування, консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів тощо);

- 2) комплексні соціальні послуги, що передбачають узгоджені дії фахівців з надання постійної або систематичної комплексної допомоги (догляд, виховання, спільне проживання, соціальний супровід, кризове втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція тощо);
- 3) комплексні спеціалізовані соціальні послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим);
- 4) допоміжні соціальні послуги, що надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо) [1].

Існує єдність трьох головних складових соціальної політики:

- соціальна допомога, що гарантує громадянам, які опинилися за межами бідності і неспроможні через різні причини забезпечити собі життєвий мінімум, можливість психофізичного виживання в кризових соціально-економічних умовах;
- соціальне забезпечення, що гарантує нормальний рівень існування людини і відшкодування втрат регулярного прибутку, компенсація додаткових втрат у зв'язку з інфляційними процесами, упередження причин, що призводять до втрати регулярного прибутку внаслідок припинення виробництва тощо;
- соціальні послуги, що забезпечують високий рівень трудової активності, участі в громадянському житті (програми професійної перекваліфікації, створення додаткових робочих місць та ін.) [55].

Соціальні послуги підбираються індивідуально, залежно від потреб конкретної людини або сім'ї. Їх надають до моменту подолання або мінімізації наслідків складної життєвої ситуації. Щоб чітко організувати процес

планування, надання та контролю якості соціальних послуг, закон чітко їх класифікує. Ця класифікація представлена на рис. 1.1.

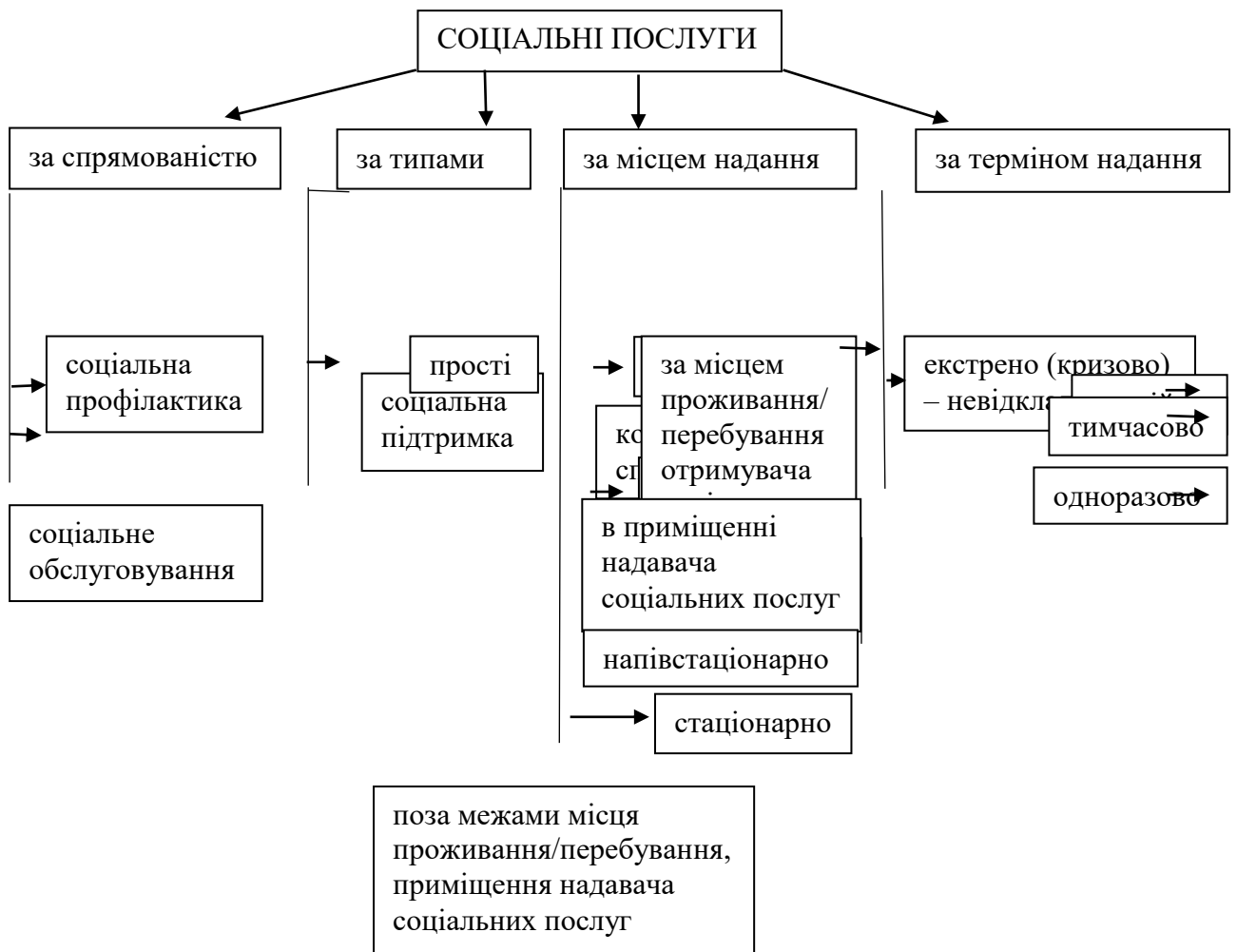

Рис. 1.1 Класифікація соціальних послуг

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Вчені, які вивчають соціальні допомоги як вид соціального захисту, підкреслюють, що правовою основою для їх надання є настання соціального ризику. Це ризик, який спричинює об'єктивно-індивідуальну потребу особи, яку підкреслює Європейський комітет з соціальних прав [15].

Залежно від потреби, зумовленої соціальним ризиком, у законодавстві визначено мету кожної з таких виплат, а саме - надання соціальної підтримки; компенсація втраченого трудового доходу; матеріальне забезпечення; компенсація додаткових витрат особи соціального характеру. Ми поділяємо думку науковців,

що лише ті грошові кошти, які надаються особі з метою її соціальної підтримки за рахунок бюджетних коштів, є соціальними допомогою. Натомість, всі інші виплати є соціальними страховими виплатами. Гарантією таких виплат є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яке фінансується за рахунок страхових внесків фізичних та юридичних осіб.

Розмежування страхових соціальних виплат та бюджетних соціальних допомог може допомогти чіткіше визначити принципи гідного рівня соціального забезпечення. Це стосується, зокрема, розмежування мінімального доходу особи, межі бідності та прожиткового мінімуму як базового державного соціального стандарту. Наразі в українському законодавстві використовуються терміни "соціальні допомоги" або "державні допомоги". Ці терміни позначають грошові виплати, які люди отримують з державного бюджету.

Отже, соціальні послуги є важливими елементами державної політики соціального забезпечення населення в Україні. Соціальні послуги - це дії або заходи, які організуються відповідними інституціями для допомоги людям, які опинилися в складних життєвих обставинах (далі в тексті – СЖО), їх мета - допомогти людям подолати ці обставини та повернутися до повноцінного життя. Соціальні послуги надаються на безоплатній або пільговій основі. Соціальні послуги класифікують за певними ознаками. Соціальні допомоги - це грошові виплати, які надаються людям, які потребують матеріальної підтримки, їх мета - компенсувати втрату доходу, додаткові витрати або інші потреби, пов'язані зі складними життєвими обставинами. Соціальні допомоги надаються з державного бюджету. Існують різні види соціальних допомог, які мають різні умови та розміри виплат.

«Суб'єкти, які надають соціальні послуги, розподіляються за такими напрямками:

- Державний сектор включає заклади, що надають соціальні послуги та перебувають у державній власності, підпорядковані центрам соціального захисту.

- Комунальний сектор охоплює органи та установи, що надають соціальні послуги та перебувають у комунальній власності. Вони підпорядковані місцевим органам самоврядування та мають повноваження створювати та управляти такими органами та установами.

- Недержавний сектор включає громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, які займаються наданням соціальних послуг. Управління недержавним сектором здійснюється відповідно до законодавства та відповідних нормативних актів» [10].

Механізм державного управління системою надання соціальних послуг представлено в Додатку Б.

Можемо зробити висновок, що соціальні послуги - комплекс заходів, які державні та недержавні організації проводять на платній та безкоштовній основі, їх мета – допомогти людям і сім'ям, які не можуть самостійно впоратися зі складними життєвими обставинами. Ці послуги допомагають запобігти виникненню таких проблем, а також прискорити їх вирішення або мінімізувати наслідки соціальних ризиків.

Вже на сучасному етапі Україна продовжує вдосконалювати систему соціального захисту. Держава намагається підвищити якість медичних послуг, поліпшити доступність освіти та розвивати систему соціальної допомоги для найбільш вразливих верств населення.

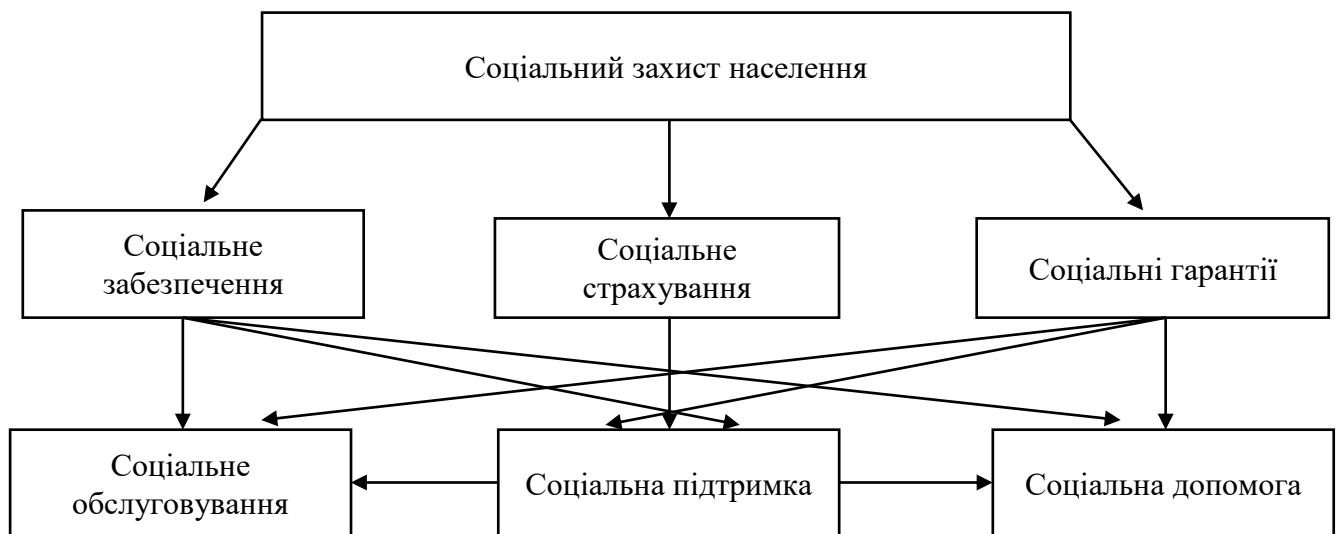

Рис. 1.2. Складові системи соціального захисту

Джерело: побудовано автором

З рис. 1.2 бачимо, як тісно взаємопов'язані різні структури сфери соціального захисту населення України, разом вони сформували цілісну систему, яка діє зараз. Але правовий напрямок не завжди демонструє готовність до швидкого запровадження та ефективного регулювання нових процесів, у тому числі в галузі соціального захисту населення. Як наслідок, виникають проблеми різного характеру, як економічні, соціальні, соціально-психологічні, які тягнуть за собою комплекс питань із забезпечення правового та соціального захисту населення. Тому не дивно, що завдання ефективного розвитку галузей економіки та соціальної сфери не завжди узгоджуються з проблемами соціальної гармонії, адаптації населення, зокрема його вразливих прошарків, до швидких змін у житті, забезпечення гарантій непрацездатній частині населення (пенсіонери, інваліди, багатодітні сім'ї тощо).

Насамперед, важливим показником гарного стану індивіда в усіх сферах життя є соціальна безпека. Під соціальною безпекою розуміємо стан життєдіяльності індивіда, який характеризує стійкість до впливу різних факторів, які провокують низький рівень якості життя, як самого індивіда, так і найближчого його оточення. Регулювання над системою соціальної безпеки, здійснюється соціальною політикою держави, що є результатом соціального забезпечення всього населення.

1.2 Нормативно-правове забезпечення надання соціальних послуг та допомоги

Основоположним формуванням законодавчої бази системи соціального захисту в Україні є прийняття у 1996 році Конституції України, де зазначено в 1 статті, що Україна є демократичною, соціальною та правовою державою.

Конституцією України гарантовано соціальний захист населення, що включає в собі право на забезпечення у разі:

- повної, часткової або тимчасової втрати працездатності;
- втрати годувальника;

- безробіття з незалежних від них обставин;
- у старості;
- в інших випадках, передбачених законом [16].

Поняття «соціальний захист» охоплює поряд із правом на соціальне забезпечення ще й інші соціальні права, такі як право громадян, що потребують соціального захисту, на отримання житла безплатно або за доступну для них оплату (ч. 2 ст. 47 Конституції України), право на достатній життєвий рівень (ст. 48), право на охорону здоров'я (ст. 49), право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (ст. 50), право на освіту (ст. 53). Тому можна стверджувати, що соціальний захист включає всі соціальні права в державі. Водночас можна виділити три головні складники системи соціального захисту: 1) пенсійне забезпечення та забезпечення на випадок безробіття; 2) грошова допомога сім'ям; 3) різні форми соціальної допомоги й соціальних послуг (догляд за людьми похилого віку, інвалідами, опіка над сиротами). [17].

Законодавча основа функціонування системи соціального захисту населення складається з головних базових законодавчих актів (рис. 1.3).

Законодавчі акти, що ефективно працюють на систему соціального захисту в нашій країні, допомагають мінімізувати соціальні ризики населення. Також важливо зазначити, що нормативно-правову базу є можливість покращувати, шляхом реформ, запозичення світового досвіду та завдяки аналізу минулих років та десятиліть.

Соціальний захист включає в себе правові, економічні та організаційні заходи і засоби, покликані убезпечити як населення загалом, так і окремих індивідів від впливу на них негативних обставин об'єктивного характеру, в тому числі, шляхом надання соціальних послуг. Соціальний захист з огляду на законодавче застосування здійснюється за допомогою різних галузей права та покликаний гарантувати реалізацію соціальних прав та інтересів людини й громадянина.

Соціальний захист та соціальне забезпечення як правова категорія, яка охоплює сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини,

спрямовані на застереження громадян від соціальних ризиків в нормальному житті та на підтримку оптимального рівня життя в сьогоденних умовах.

Ст. 3 Закону України «Про соціальні послуги» визначено основні принципи, на яких ґрунтується надання соціальних послуг є : адресності та б1 індивідуального підходу; доступності та відкритості; добровільності вибору отримання чи відмови від надання соціальних послуг; гуманності; комплексності; максимальної ефективності використання бюджетних та позабюджетних коштів суб'єктами, що надають соціальні послуги; законності; соціальної справедливості; забезпечення конфіденційності суб'єктами, що надають соціальні послуги; дотримання суб'єктами, що надають соціальні послуги, державних стандартів соціальних послуг, етичних норм і правил [1].

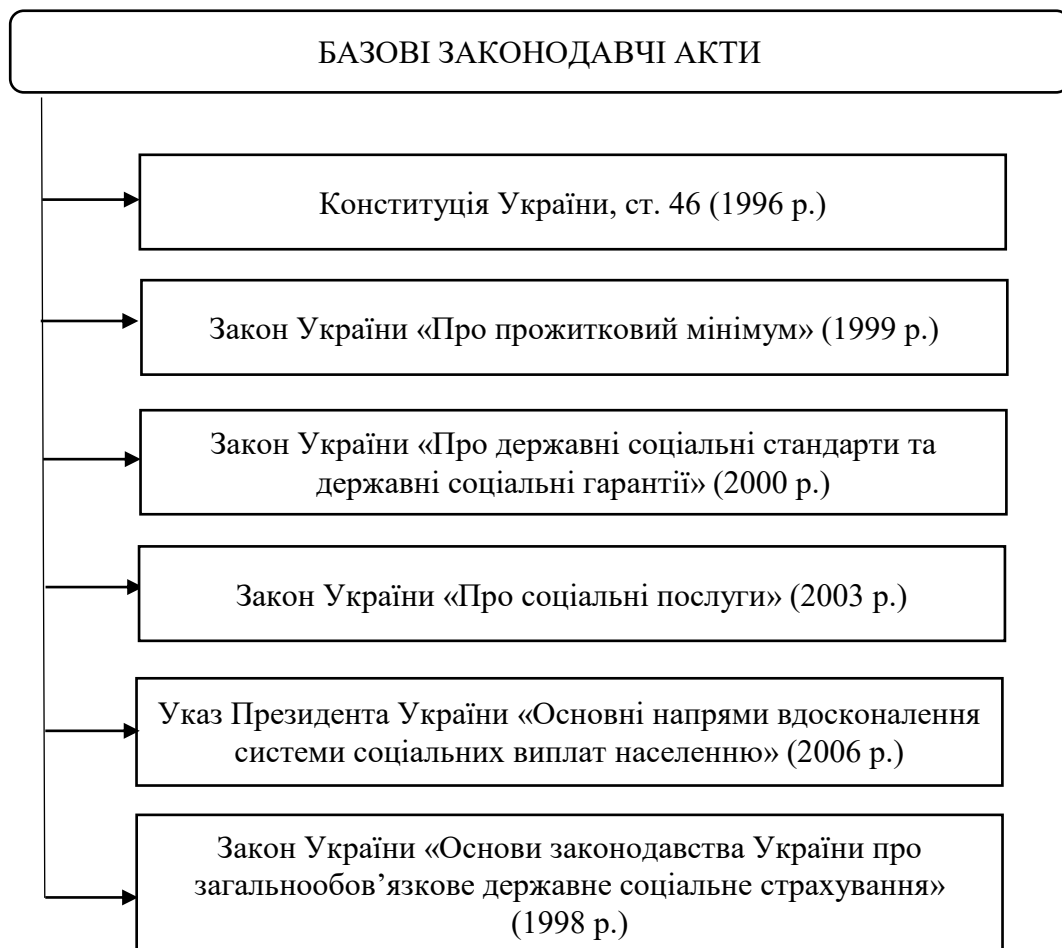

Рис. 1.3. Базові законодавчі акти України в системі соціального захисту населення

*Джерело: побудовано автором

З рис. 1.3 бачимо, що основу законодавчої бази системи соціального захисту формують не так і багато законів та указів. Нормативно-правова база дає підґрунтя до створення системи соціального захисту та соціального забезпечення на високому рівні.

Соціальні виплати здійснюються на підставі та на умовах, чітко визначених у таких законах України: "Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю"; "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю"; "Про державну допомогу сім'ям з дітьми"; "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей – сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування"; "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям"; "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" [18-23].

Державне управління системи соціального захисту населення охоплює в собі такі види діяльності, як організаційно-правові та економічні, а також заходи щодо забезпечення соціальних прав та гарантій кожного члена суспільства, що ґрунтується на конституційному принципі сучасної соціальної держави. Нажаль, можемо відмітити про відсутність у Бюджетному кодексі України [24] нормативно-правового врегулювання публічних, державних, комунальних послуг, що погіршує практику надання та отримання соціальних послуг за рахунок державного та місцевих бюджетів

Сьогодні в Україні проведені заходи стосовно покращення соціальних послуг, були зроблені зміни в Законах «Про соціальні послуги» [1], «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [25], «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [26], «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [27], «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» [28]. Кабміном прийняті Постанова від 01.06.2020 № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» від 01.06.2020 № 587 [29], «Про організацію

надання соціальних послуг» від 01.06.2020 № 479 [30], «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» [31], розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.08.2021 № 556-р було ухвалено Стратегію реформування системи надання соціальних послуг в Україні.

Згідно з українським законодавством, існує ряд складних життєвих обставин, які дають право на отримання соціальних допомог. До таких обставин належать: інвалідність, інвалідність внаслідок психічного захворювання, інвалідність з дитинства; сирітство або позбавлення батьківського піклування; малозабезпеченість; відсутність права на пенсію в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; визнаний державою правовий статус суб'єкта права на допомогу.

Державне управління системи соціального захисту населення слід спрямовувати за такими напрямками: соціальне страхування, державні гарантії щодо забезпечення соціальних прав та соціальне забезпечення. Також воно здійснюється такими державними органами влади, які, виконуючи відповідні управлінські функції у зазначеній сфері, створюють необхідні передумови для розвитку виробництва, науки, освіти, культури, у цілому всіх галузей людського розвитку, у тому числі й досягнення економічних успіхів.

Також, на сьогодні, однією із важливих сфер права є галузь права соціального забезпечення, бо її основні напрями сформовані на реалізацію конституційно-важливого права людини – право на соціальний захист. Щоб повністю ефективно та дієво реалізувати це право, повинна зазначатися система основних принципів, на яких вже потім формується соціальне забезпечення. Принципи права соціального забезпечення ґрунтуються як основоположні ідей, основа галузі соціального забезпечення, початок самого права соціального захисту, яке засноване на міжнародних стандартах та зареєстроване в нормах законодавства. Принципи допомагають більш ефективно та справедливо розподіляти грошові кошти соціальних недержавних фондів та державні кошти між громадянами, які підлягають матеріальному забезпеченню, в порядку установленому законодавством (рис. 1.3).

На рис. 1.3, зазначено основні принципи соціального забезпечення змістовне наповнення, яких може підлягати змінам, у випадку суттєвої зміни суспільних відносин у сфері соціального забезпечення. Основними принципами соціального забезпечення є соціальна справедливість; забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум; рівність прав і можливостей, заборони дискримінації; цільове й ефективне використання коштів державних і недержавних соціальних фондів тощо. Дані принципи повинні формуватися поетапно, залежно від економічного становища держави.

Рис. 1.3. Основні принципи соціального забезпечення

*Джерело: побудовано автором за даними [10]

Щодо становлення сучасної соціально-економічної та правової системи соціального захисту, можемо зробити висновок, що ця сфера пройшла досить довгий та тернистий шлях змін, від благодійництва та громадської опіки до загальної системи соціального страхування, від звичаєвого права до чітко визначених законодавчо-правових норм. Але існує ще досить велика кількість невирішених питань, які потребують достатньо часу, щоб повністю удосконалити систему соціального захисту населення України.

Основною метою соціальних послуг є забезпечення потреб тих груп громадян, які їх потребують, доступними видами допомог (послуг) належної якості, які дають змогу підтримувати їхній добробут, створювати сприятливі умови для розвитку та поліпшувати соціальне становище.

Оскільки соціальні послуги охоплюють широкий спектр соціальної діяльності різних надавачів, їх фінансове забезпечення також є багатограним. Розглянемо фінансування соціальних послуг. Відповідно до статті 27 Закону України "Про соціальні послуги", "соціальні послуги фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, благодійних внесків (пожертвувань) та інших джерел, не заборонених законодавством" [1]. Оплата соціальних послуг регулюється статтею 28 цього Закону. Вартість соціальних послуг визначається відповідно до Методичних рекомендацій Міністерства соціальної політики [32], які передбачають як калькуляцію собівартості послуг, так і визначення витрат за методом фактичних витрат. Іншими словами, фінансові механізми надання соціальних послуг у нашій країні загалом формалізовані в правовому полі.

У рамках децентралізації повноваження щодо надання соціальних послуг населенню передаються з центрального рівня на місцевий, тобто об'єднаним територіальним громадам (далі - ОТГ). З 2020 р. відбувся чіткий розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади, а також була встановлена система соціальних послуг, визначені її учасники, етапи визначення потреб, планування, організації та фінансування. Це значно

спрощує процес збирання коштів та контролю їх цільового використання. Децентралізація дає можливість громадам самостійно розподіляти бюджетні кошти відповідно до потреб своїх мешканців [20].

Децентралізація соціальних послуг в Україні посилила відповідальність місцевої влади за якість, фінансове забезпечення та вибір надавачів соціальних послуг. Це пов'язано з тим, що саме місцева влада є найбільш наближеною до потреб населення певної території, яке потребує допомоги та уваги, а також може оперативніше виявляти потреби вразливих верств населення та надавати об'єктивну інформацію, завдяки чому державні кошти можуть бути більш раціонально розподілені відповідно до пріоритетів та потреб громади. Таким чином, децентралізація сфери соціальних послуг йде на користь усім зацікавленим сторонам у цьому процесі. Отримувачі послуг матимуть доступ до соціальних послуг, які краще відповідатимуть їхнім потребам; територіальні громади зможуть краще взаємодіяти зі своїми виборцями і, що більш важливо, вирішувати, як найкраще вирішувати їхні проблеми; держава може більш ефективно використовувати кошти в рамках свого обмеженого бюджету і краще надавати необхідні соціальні послуги своїм громадянам.

Управління наданням соціальних послуг – це цілеспрямований вплив на процес організації та розвитку соціальної допомоги та підтримки населення. Цей вплив здійснюється через державні та місцеві установи, громадські та благодійні організації, а також керівників та фахівців, які працюють у цій сфері. Управління в сфері надання соціальних послуг – це система гнучкого підприємливого управління в суспільстві, її мета – ефективно регулювати соціальне становище всіх членів суспільства, сприяти їх розвитку як активних учасників суспільних відносин та забезпечувати їм гідне життя.

Система надання соціальних послуг, це складна, відкрита соціально-економічна система, яка складається з сукупності державних органів і недержавних організацій, діяльність яких спрямована на надання соціальних послуг особам громад, які перебувають у складних життєвих обставинах, не можуть самостійно їх подолати [33].

Процес управління наданням соціальних послуг вимагає певної організаційної структури. Це сукупність управлінських структур і стійких зв'язків між ними, які гарантують збереження їхньої цілісності та сутнісних характеристик при різних внутрішніх і зовнішніх змінах. Організаційна структура управління загалом, і в наданні соціальних послуг зокрема, повинна включати мінімальну кількість ланок і рівнів управління та гарантувати чіткий розподіл функцій, стійкість, безперервність, оперативність і гнучкість.

У 2020 р. Уряд запустив пілотний проєкт "Розвиток соціальних послуг" і затвердив Порядок використання коштів державного бюджету на його реалізацію. Проєкт став важливою ініціативою як в імплементації Закону України "Про соціальні послуги", так і в реформуванні системи інституційного догляду та виховання дітей. В рамках проєкту держава підтримала розвиток наступних соціальних послуг. Денний догляд для дітей та осіб з інвалідністю; підтримка під час інклюзивного навчання; соціальний супровід під час працевлаштування та на роботі; відпочинок та підтримане проживання для батьків або осіб, які їх замінюють, які доглядають за дітьми з інвалідністю.

Водночас, багато невирішених питань в організаційно-правовій сфері соціальних послуг призводять до нераціонального використання бюджетних коштів на соціальні послуги.

Перелік соціальних послуг визначається Класифікатором соціальних послуг¹⁹, який описує зміст послуг і необхідні заходи, категорії отримувачів, місце та строк надання для фактично 37 соціальних послуг.

Додатково до класифікатора є Державні стандарти соціальних послуг. Фактично це деталізація класифікатора, тобто для кожної окремої послуги повинні бути прописані кроки та заходи її надання. Простіше кажучи, Державний стандарт — це дорожня карта, де показані всі етапи надання соціальної послуги від звернення по допомогу до оцінки результату [34].

Отже, метою соціального обслуговування є забезпечення доступними та якісними соціальними послугами для підтримки добробуту, розвитку людського капіталу та покращення соціального становища індивідів та груп.

Фінансування здійснюється з різних джерел, включаючи державний та місцеві бюджети, спеціальні фонди, плату за послуги, благодійні пожертвування тощо. Перевагами децентралізації є те, що отримувачі послуг мають доступ до послуг, що краще відповідають їх потребам; територіальні громади краще дбають про своїх членів та визначають оптимальні напрямки вирішення проблем; держава економніше використовує бюджетні кошти. Держава підтримує розвиток таких послуг, як денний догляд, супровід під час навчання та працевлаштування, тимчасовий відпочинок для батьків дітей з інвалідністю, підтримане проживання.

1.3 Міжнародний досвід формування системи надання соціальних послуг та допомог населенню

Для України важливо вивчати зарубіжний досвід з метою розвитку власної системи соціального обслуговування. Міжнародний досвід переконливо свідчить, що належні відносини у соціальній сфері не лише покращують рівень існування людей у суспільстві, а й значною мірою формують їхнє ставлення до держави та процесів, що в ній відбуваються. Водночас, існуючий міжнародний досвід є важливим фактором, який необхідно враховувати для подальшого вдосконалення правового регулювання відповідних процесів, що відбуваються в нашій країні. Це стосується і системи надання соціальних послуг, які динамічно розвиваються в сучасному світі.

Діяльність систем соціального захисту та соціального забезпечення у різних країнах, певним чином залежить від формування суспільних інститутів, історично закладених традицій, національних та культурних особливостей.

Незважаючи, на ці якості, та на різні світогляди, різні політичні, соціально-економічні ситуації в країнах з розвинутою економікою, зарубіжний досвід відіграє значну роль на формування цілісного, гарантованого, дієвого соціального захисту та забезпечення населення України. Досконала соціальна

політика, а саме соціальні гарантії в країнах Європи та США, створювалися понад 50 років, після Другої світової війни. Україна ж, відходить від радянських моделей і принципів, та поступово формує власну систему соціального захисту населення.

У світовій соціальній політиці поширено три моделі соціальної держави: ліберальна, континентально-європейська та скандинавська. Дані структури відрізняються між собою принципами доступності, перерозподілом доходів у системах соціального забезпечення та ступенем охоплення населення.

Ліберальна модель є поширеною в Канаді, Японії, Великобританії, США та Австралії. Основоположним умовами є розвинута система приватної благодійності та суспільна свідомо віра в регулюючі можливості ринку. При ефективній роботі ліберальної моделі, держава мала мінімально втручатися в ринкові відносини й обмежено проводити заходи державного регулювання. А тому в перелічених вище країнах більш поширені приватні благодійні організації, які повністю надають населенню соціальний захист, що створені за різними ознаками – етнічними, релігійними та іншими. Державні органи також відіграють роль у соціальній захищеності суспільства, але це стосується найбільш вразливих груп населення. Також дана система сформована таким чином, що кожен громадянин може особистими зусиллям гарантувати собі власний добробут. Як щодо проблемних питань, які можуть виникати між найманими працівниками та підприємцями, то їх вирішують, в більшості випадків, профспілки. Щоб ліберальна модель набувала ефективності, треба створювати максимальні умови для розвитку підприємницької діяльності. Дана модель дійсно може працювати на користь суспільству, але її буде недостатньо в умовах кризи, спаду чи вимушеному скороченню виробництва, що супроводжується неминучим урізуванням соціальних програм, що призводить до значного погіршення становища багатьох соціальних верств населення, насамперед, жінок, молоді та людей похилого віку.

В Німеччині, Франції, Італії, Голландії та Австрії поширена континентально-європейська модель. Вона, насамперед, розвинута в країнах з

соціально орієнтованою ринковою економікою, з важливою опорою на правове регулювання системи соціального захисту та соціального забезпечення. Вперше ця модель була розроблена наприкінці 40-х рр. ХХ ст. Християнсько-демократичною партією Німеччини, і викладена у так званих дюссельдорфських принципах, які включали у себе «природне право на роботу», «соціальне страхування як основу соціальної безпеки» та «соціальне страхування згідно з доведеною нуждою із суспільних фондів поза соціальним страхуванням».

Континентально-європейська модель закладає в собі основи об'єднання та взаємодопомоги, тобто коли підприємці колективно несуть відповідальність у розв'язанні соціальних проблем під контролем держави. Таким чином державні органи використовують систему соціального партнерства як механізм узгодження інтересів найманих працівників і підприємців, внаслідок цього також регулюється класова боротьба, в цього мета одна – підвищення рівня соціальної захищеності населення. Важливими умовами, перед впровадженням даної системи, є добре організоване, налаштоване на підвищення власного добробуту, суспільство.

Також існує ще скандинавська модель соціальної політики, яка за основу в собі тримає регулювання та контроль з боку держави, яка надає базовий соціальний захист всім громадянам країни з державного й місцевого бюджетів. Ця модель є повною протилежністю ліберальної моделі, в неї головний принцип «солідарності», у якій система соціального захисту є важливою сферою, що стосується всього суспільства, а не окремих індивідів. Скандинавська модель більш поширена в Північній Європі – Норвегії, Данії, Швеції, Швейцарії, Фінляндії та Нідерландах. Основними завданням соціальної політики виступають пом'якшення розшарування суспільства за рівнем доходів, загальна зайнятість суспільства та вирівнювання доходів населення. Фінансування соціальної сфери відбувається за рахунок податків. Основна частина витрат іде на задоволення соціальних потреб населення. Головним правилом цієї моделі є загальнодоступність системи соціального захисту, тобто

є гарантованим правом для всіх громадян. Держава забезпечує високу якість надання соціальних послуг, контролює та використовує соціальні механізми керування.

Скандинавська модель є досить ефективною та корисною, яка охоплює всі верстви населення, але щоб підтримувати та фінансувати такий рівень результативності, треба мати високі податки, які мають непрямий характер і пов'язані з роздрібним продажем товарів і послуг населенню. Найбільшу популярність одержала шведська доктрина соціальної держави. Вона зводить турботу держави про своїх громадян у ранг національного культу, обіцяючи забезпечувати їм безпеку, надійність і захист у загрозованих ситуаціях. Громадяни є незалежними від родичів або добродійності, а тим більше від ринку. Держава піклується про людину впродовж усього її життя.

Всі три моделі соціальної держави не мають «ідеального типу», вони можуть дещо комбінуватися, а також мати як і позитивні напрямки, так і недоліки.

Соціальний захист вже, як чітка складова соціальної держави, також має певні моделі. Наразі, в світі переважає система універсальної моделі соціального захисту. Її особливостями є те, що набувають популярності такі форми, як усунення більшою мірою нерівності в розподілі соціальних та матеріальних ресурсів, шляхом зменшення різниці в доходах і в статусі, тобто поширення соціальної справедливості в суспільстві. Універсальний метод соціального захисту, таким чином забезпечує суспільство різними видами послуг та гарантій, незважаючи, на трудові внески громадянина.

Також, існує модель соціального захисту населення, як страхова система. Ця модель формується на соціальному страхуванні, в додаток до нього ще з відрахуваннями працюючим громадянам та роботодавцям. Головним завданням цієї моделі є те, щоб забезпечити всіма важливими та потрібними соціальними гарантіями, верстви населення, поліпшити їх добробут, зрівняти статус, надати рівні можливості. Держава, в першу чергу, повинна надати для цього всі потребуючі умови.

Універсальний метод соціального захисту, значно поширений в таких країнах, як в Австралії, Новій Зеландії, Данії, в цих країнах система соціального забезпечення гарантується державою. У Німеччині, Іспанії, Італії, Австрії, Бельгії, поширена навпаки інша модель соціального захисту - страхова модель, тобто здійснюється через систему соціального страхування.

Система соціального захисту в таких країнах, як Норвегія, Швеція та Фінляндія, здійснює поширене певне комбінування державної системи забезпечення та соціального страхування, влада поданих держав, в певній мірі працює на задоволення потреб всіх членів суспільства. Тут соціальна політика тісно пов'язана з економікою держави, яка чітко виражає свою соціальну спрямованість, тобто соціальна політика та соціальні гарантії існують, як одні із головних завдань державної економічної діяльності.

Влада у таких країнах, як Канада, Ірландія та Велика Британія, повністю регулює соціальне забезпечення населення, але рівень оподаткування є дещо нижче, ніж в універсальній моделі соціального захисту. Проте, там існує майже рівний розподіл грошових коштів в системи соціального забезпечення та соціального захисту, між державою та приватним сектором.

США та Японія, передусім додають до системи соціального захисту населення, такі елементи, як індивідуальні чи колективні форми захисту, що допомагають змінити минулі стереотипи, та покращити становище соціальної політики. Можна сказати, що найбільш ваговим та поширеним елементом соціального захисту населення в світі є соціальне страхування. Чимало державного бюджету видають на розвиток системи соціального страхування, для забезпечення населенню всіма необхідними потребами. Також, розвинені країни, щоб проводити більш вдалу соціальну політику, комбінують економічні елементи. Велику роль в формуванні та розвитку систем соціального захисту та забезпечення, відіграє державна політика, її стандарти та можливості, які вона може надати. Основні питання соціальної політики – це програма з питань добробуту, забезпечення у старості та у разі втрати годувальника, грошові

виплати постраждалим від нещасних випадків на виробництві, виплати по інвалідності, тощо.

Відмітимо, що, наприклад, канадська система пенсійного забезпечення, встановила своєрідні межі – щоб отримати пенсію особа повинна проживати в Канаді не менше 10 років, і бути її громадянином. Одним із головних принципів соціального захисту Франції – це поширення здорового способу життя, патріотизму, поваги до сім'ї. Особливість італійської системи соціального забезпечення є те що, вона базується на захисті основних прав на охорону праці на виробництві. Німеччина наголос робить на таких основних принципах соціального забезпечення населення: принцип субсидій та солідарності; принцип добробуту, пенсії, страхування та соціальна мережа. Влада Японії робить акцент на великих масштабах розвитку соціального захисту, спираючись тільки на свої фінансові можливості та ресурси. Працездатні громадяни Великої Британії, повинні впродовж усього свого трудового життя, сплачувати грошові внески на національне страхування, щоб в майбутньому отримати право на пенсійне забезпечення. Як щодо соціальної політики США, то можемо сказати, що системи соціального забезпечення та соціального захисту, певним чином формуються на соціальному добробуті.

В кожній країні різні системи соціального забезпечення та соціального захисту, різні принципи та порядки. Але всі вони прагнуть до вирішення проблеми бідності, забезпечення всіх потрібних послуг, надання для кожного громадянина рівних можливостей, не дивлячись на його статус, вік, національність та політичні погляди.

Можна зазначити, що зарубіжний досвід, і справді, для нашої країни важливий. Але повністю запровадити моделі систем соціального захисту та соціального забезпечення інших країн, в нашій державі, щоб вони, так само працювали, як і за кордоном, просто неможливо. Бо Україна має свої традиції, свою економічну та політичну діяльність, різні можливості та матеріальні ресурси. Тому нашій державі залишається переймати досвід інших країн,

навчатися на помилках, враховувати здобутки зарубіжних колег та формувати власні моделі соціального захисту та забезпечення населення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МЕХАНІЗМІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГ В УКРАЇНІ

2.1. Соціально-економічні показники рівня життя населення

Сучасне людство має переживати часи усвідомлення необхідності сумісного вирішення планетарних проблем, але наразі ми бачимо загострення протиріч, військові події, що можуть перетворитися на 3 світову війну. Хоча ми маємо прекрасний план Сталого розвитку, як спільного розвитку та процвітання людей нашої планети зараз і в майбутньому, що містить, 17 цілей основних цілей (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

17 цілей Сталого розвитку

Основні цілі сталого розвитку			
1) Подолання бідності	2) Подолання голоду	3) Міцне здоров'я	4) Якісна освіта
5) Гендерна рівність	6) Чиста вода та належні санітарні умови	7) Доступна та чиста енергія	8) Гідна праця та економічне зростання
9) Інновації та інфраструктура	10) Зменшення нерівності	11) Сталий розвиток міст і громад	12) Відповідальне споживання
13) Боротьба зі зміною клімату	14) Збереження морських ресурсів	15) Збереження екосистем суші	16) Мир та справедливість

17) Партнерство заряди сталого розвитку

Як зазначено у звіті «2023 The Sustainable Development Goals Report» від ООН, у досягненні цілей сталого розвитку є суттєві проблеми [35].

Як можна побачити, в Додатку В жодна ціль не досягла суттєвого прогресу. Також у звіті йдеться про неповноцінність ВВП як показника оцінки прогресу, оскільки він не відображає екологічні чи соціальні проблеми, тому Комісія розпочала роботу з розробки показників сталого та інклюзивного добробуту для ЄС на додаток до ВВП (тривалість життя використовується як показник добробуту, пов'язаного зі здоров'ям).

Найбільшого розвитку мають 12, 14 та 15 цілі - «Відповідальне споживання», «Збереження морських ресурсів», «Збереження екосистем суші». Найменшого розвитку мають 1, 4, 8 та 16 цілі. Серед них - проблема бідності та миру та справедливості.

Видатний сучасний економіст Б. Данилишин, підбиваючи економічні підсумки 2024 року резюмує: «Економічне відновлення залишається слабким. Високі безпекові ризики, жорстка монетарна політика, дефіцит енергогенерації, брак трудових ресурсів, низькі темпи інвестицій визначають низькі темпи приросту реального ВВП. Реальний сектор гостро потребує інвестицій у відновлення і розширення виробництв» [36]. Держстат оприлюднив дані реального ВВП і за попередніми підсумками ми маємо не 4%, як прогнозував Мінекономіки, а 3,5% приріст реального ВВП.

Макроекономічні загрози економічній безпеці України включають високий ступінь «тінізації» національної економіки, корупцію на всіх рівнях державної влади, низький рівень продуктивності виробничих ресурсів, ніж у країнах, що розвиваються, а також низькі показники ВВП внаслідок руйнування інфраструктури та промислового потенціалу України, зростання безробіття в Україні, прискорення інфляційних процесів, зниження схильності

до заощаджень в умовах зниження доходів населення. Крім того, основними макроекономічними загрозами економічній безпеці України є економічна рецесія, залежність економіки від імпорту, прискорення рівня інфляції та безробіття, а також зубожіння населення [37].

Розрив між темпами зростання ВВП України та країн, що розвиваються, коливався від $-0,4\%$ у 2019 р. до $-14,1\%$ у 2015 р., і у 2022 р. він сягнув рекордних $-33,1\%$, що вказує на величезний макроекономічний збиток економіці нашої країни від повномасштабного вторгнення. Основні індикатори макрозагроз економічній безпеці України у 2013–2023 рр. приведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.2

Основні індикатори макроекономічних загроз економічній безпеці України у 2013–2023 рр.

Індикатори загрози	2014	2019	2020	2021	2022	2023
Рівень тінізації економіки, % до ВВП	36	28	30	32	32	30
Рівень безробіття, %	9,2	8	9,5	9,8	21,1	19
Індекс споживчих цін, %	125	104	105	110	127	105
Різниця темпів росту ВВП України та темпів росту економік країн, що розвиваються, в. п.	-11,3	-0,4	-2,0	-3,5	-33,1	-
Відношення обсягу ВВП на особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС, %	9	10,4	12,6	12,6	12,1	12

Джерело: [38-40].

Протягом 2013-2021 років середній рівень безробіття не перевищував 9% , а в у 2022-2023 роках зріс понад 20% . Середньорічний індекс споживчих цін з 2013 по 2021 рік становив 113% , досягнувши приблизно 127% у кінці 2022 року, і 105% наприкінці 2023 року. Водночас «тіньовий» рівень економіки еквівалентний середньорічному показнику 2022 року – $31,7\%$., невеликий спад до 30% було зафіксовано у 2023 році. Співвідношення ВВП на душу населення

України до середнього по ЄС показника у 2022 році становив 12,1% проти середньорічного 9,9%.

До головних показників рівня життя населення, відносять індекс споживчих цін, середній розмір пенсії, середня номінальна заробітна плата, мінімальний розмір допомоги по безробіттю, рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні показники рівня життя населення України за 2020-2024 рр.

Показники	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Індекс споживчих цін, %	100,2	110,0	126,6	100,5	100,3
Мінімальна заробітна плата, грн	4 723	6 500	6 700	6 700	8000
Середня заробітна плата штатних працівників, грн	10 727	14 016	14 859	16 012,38	19 500
Середній розмір пенсії, грн	3 082,98	3 507,51	3 991,53	5 311	5 743,27
Мінімальна пенсія, грн	1 638	1 934	2 093	2 093	2361
Рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям (для працездатних осіб), грн	525,5	863,35	1 207,80	1 207,80	1 665,40

*Джерело: побудовано автором за даними [39]

Дані табл. 2.3 свідчать про те, що рівень життя населення станом на 2024 р. дещо покращився, порівняно з 2020-2023 рр. Наприклад, у 2020 р. середня заробітна плата штатних працівників становила 10 727 грн, а у 2024 р. – 19 500 грн. Середній розмір пенсії, станом на 01.01.2021 р. – 3 507,51 грн, станом на 01.01.2024 р. – 5 743,27 грн. Також, значно зріс рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення державної соціальної допомоги

малозабезпеченим сім'ям, де є працездатні особи, у 2023 та у 2022 рр. становив 1 207,80 грн, а у 2024 р. цей показник збільшився на 457,60 і становить 1 665,40 грн. Але з показниками індексу споживчих цін, бачимо дещо іншу тенденцію, станом на 01.01.2020 р. цей показник становить 100,2%, станом на 01.01.2023 р. – 100,5%, а станом на 01.01.2024 р. – 100,3%, спостерігаємо невеликий спад індексу. Загальний рівень життя можна оцінювати за допомогою вищеперерахованих індикаторів. Тому, коли ми спостерігаємо збільшення показників у 2024 р., це дає нам змогу оцінювати ефективність реформування, поліпшення систем соціального захисту та соціального забезпечення, збільшення соціальних виплат та допомог. Особливо важливим є те, що покращення показників рівня життя відбувається у часи, коли наша країна перебуває у військовому стані.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) відіграє також вагомий роль у показниках не тільки рівня життя, а й статусу всієї країни. Загалом, це макроекономічний показник, що показує вартість всіх виготовлених товарів чи наданих послуг за весь рік в усіх сферах діяльності на території країни, незалежно товари для споживання, накопичення чи експорту. Існує номінальний, або фактичний ВВП, а також реальний ВВП. Номінальний валовий внутрішній продукт визначається в цінах поточного року, а реальний - в цінах попереднього, або іншого року. Розглянемо більш детальний аналіз порівняння ВВП за останні роки (табл. 2.4).

Важливо пам'ятати, що ВВП є лише одним з факторів, що впливають на якість життя. Треба теж враховувати такі аспекти, як екологічна ситуація, соціальна стабільність, рівень злочинності та доступність культурних та рекреаційних ресурсів. Позитивний вплив зростання ВВП на якість життя можливий лише за умов, коли економічне зростання поєднується зі збалансованим розвитком соціальних інститутів та екологічною стійкістю.

Таким чином, показники ВВП відіграють значну роль на соціально-економічні індикатори рівня життя населення. Наприклад, високий рівень ВВП дозволяє уряду отримувати більше податкових надходжень, які можна

спрямувати на фінансування соціальних програм, таких як охорона здоров'я, освіта, пенсійне забезпечення та соціальні допомоги; також збільшення фінансування цих сфер покращує доступність та якість державних послуг, підвищуючи загальний рівень життя населення.

Таблиця 2.4

Валовий внутрішній продукт України з 2020 по 2023 рр., млн грн

Роки	Номінальний ВВП	Реальний ВВП	Відхилення (+-)
2020	4 194 102	3 818 456	-375 646
2021	5 459 574	4 363 582	-1 095 992
2022	5 191 028	3 865 780	-1 325 248
2023	6 537 825	5 518 062	-1 019 763

*Джерело: побудовано автором за даними [39]

Проаналізувавши дані таблиці 2.4 бачимо, що ВВП загалом збільшувалося, найбільший показник номінального ВВП становить 6 537 825 млн грн, у 2023 р., реальний становив 5 518 062 млн грн. Загалом найменша різниця між даними показниками ВВП спостерігалася у 2020 р., номінальний ВВП становив 4 194 102 млн грн, а реальний ВВП – 3 818 456 млн грн. Фактичний ВВП у 2022 р. був 5 191 028 млн грн, на 1 325 248 млн грн більше, ніж реальний ВВП. Реальний валовий внутрішній продукт надає нам аналіз, як саме зріс обсяг виробництва в тому чи іншому році, за цінами минулорічного.

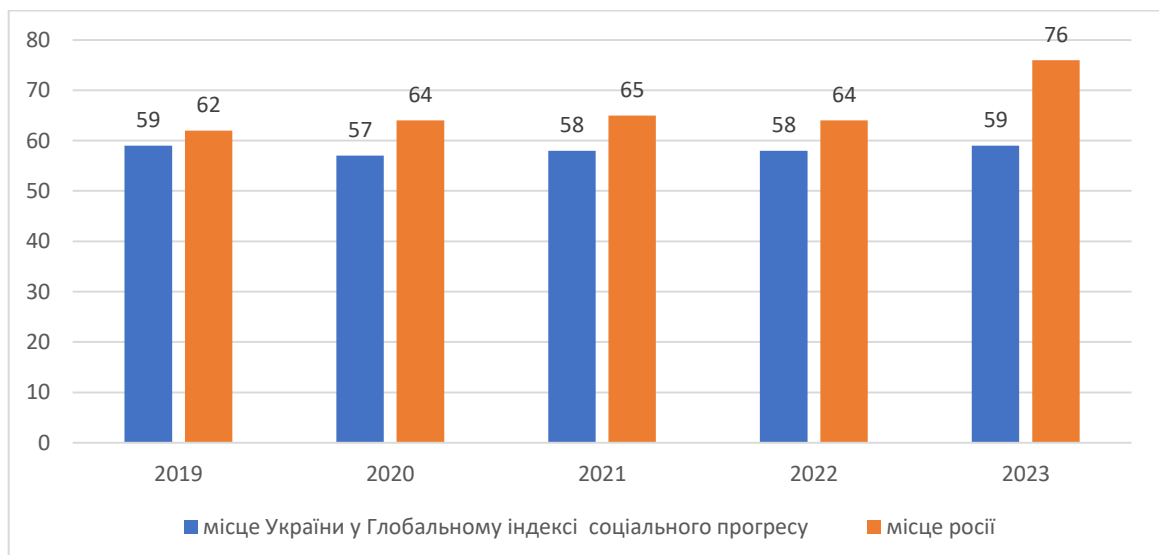

Рис. 2.1 Місце України та росії у глобальному Індексі соціального прогресу. Складено за [41].

Відмічається погіршення у 2022–2023 роках позиції України у глобальному Індексі соціального прогресу, що показує рівень соціального розвитку країни незалежно від економічних показників (рис. 2.1).

Відомо, що чим вища позиція в Індексі, тим вищий рівень соціального розвитку країни. Так, у 2019 році Україна займала 59 місце, у 2020 році- 57 місце, у 2021 році Україна посідала 58 місце (зі 168 країн), у 2022 році — 58 місце (зі 169 країн), а у 2023-му посідала 59 зі 170 країн світу місце . Це вказує на проблеми у соціальній сфері та необхідність модернізації, удосконалення системи надання соціальних послуг, покращення їх доступності для всіх соціальних груп населення. Разом з цим, відмітимо стагнацію показників країни- терориста за даний період, показники погіршилися на 14 позицій, в той час, як Україна має більш-менш стабільний результат [41].

Буде доречно, розглянути обсяги фінансування соціального захисту та забезпечення із врахуванням загальних змін за 2020-2024 рр. (рис. 2.2).

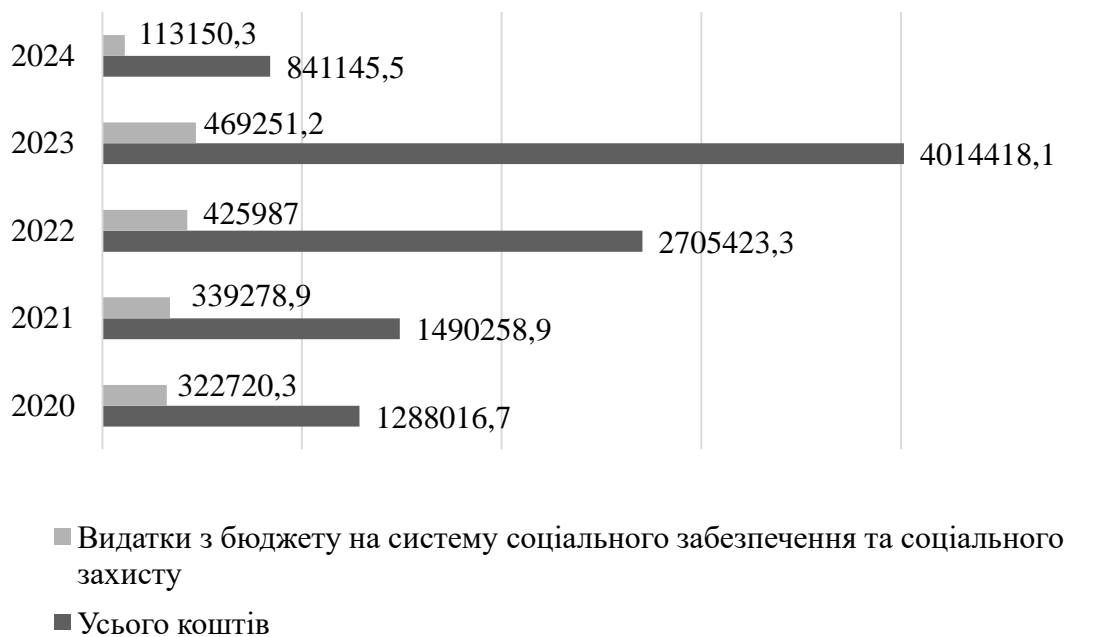

Рис. 2.2 Видатки державного бюджету України на систему соціального захисту та соціального забезпечення за 2020-2024 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором за даними [42].

Із представленою рис. 2.2 видно, що видатки бюджету на фінансування соціальної сфери з кожним роком зростають. Наприклад, у 2020 р. держава виділила 322,72 млн грн, у 2021 р. – 339,27 млн грн, у 2022 р. видатки становлять 425,98 млн грн, а у 2023 р. – 469,25 млн грн, станом на 1 квітня 2024 р. видатки державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення становлять 113,15 млн грн. За статистичною інформацією Міністерства фінансів України, найбільше виділено видатків державного бюджету України за 2024 р. саме на оборонну систему, тому як висновок менше коштів виділяється на інші функціональні класифікації у структурі видатків [42]. Загалом, можемо сказати, що діяльність системи соціального захисту та соціального забезпечення є поширеною, важливою та актуальною, бо насамперед, це стосується безпеки населення та забезпечення громадян різними правами й гарантіями. Фінансування цієї системи охоплює багато різних інших галузей, які є в структурі системи соціального захисту та соціального забезпечення. Розглянемо видатки на соціальний захист різних категорій населення за 2022-2024 рр. в Україні (табл. 2.3).

За даними таблиці 2.3 можна сказати, що видатки на систему соціального захисту збільшуються з кожним роком, наприклад, у 2024 р. виділено 470 млрд грн, в той час, як у 2023 р. – 442,3 млрд грн, а у 2022 р. – 426 млрд грн.

Найбільше видатків з Державного бюджету йде на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду, в 2024 р. на даний напрямок виділено 271,9 млрд грн, різниця з минулим роком незначна, і видатки становлять 271,8 млрд грн, але якщо порівнювати з 2022 р., то збільшення видатків можна зразу побачити, тоді вони становили 200,6 млрд грн.

На соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини держава виділила з бюджету у 2024 р. 88,7 млрд грн, у 2023 р. – 86,1

млрд грн, а у 2022 р. – 66,6 млрд грн. Також досить не мало виділяється коштів на надання пілґ і житлових субсидій громадянам, у 2024 р. виділено 49,9 млрд грн, майже такі ж видатки виділялись у 2022 р. – 41,4 млрд грн, а в минулому році було виділено найменше – 37,9 млрд грн

Таблиця 2.3

Видатки на соціальний захист різних категорій населення за 2022-2024
рр., млрд грн

Видатки	Допомога соціального захисту 2022	Допомога соціального захисту 2023	Допомога соціального захисту 2024
Усього	426	442,3	470
фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду	200,6	271,8	271,9
соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини	66,6	86,1	88,7
допомога внутрішньо переміщеним особам на проживання	3,1	73,2	57,6
надання пілґ і житлових субсидій громадянам	41,4	37,9	49,9
соціальний захист дітей та сім'ї	63,5	26,9	27,6
соціальний захист осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю	2	3,6	6,4

*Джерело: побудовано автором за даними [43].

На соціальний захист дітей та сім'ї у 2024 р. виділилось менше грошей, порівняно з 2022 роком, видатки становлять 27,6 млрд грн, а у 2022 р. – 63,5 млрд грн, різницю спостерігаємо досить значну. Також досить невеликі кошти виділяються на соціальний захист осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, у 2024 р. – 6,4 млрд грн, у 2023 р. – 3,6 млрд грн, а у 2022 р. видатки становили всього лиш 2 млрд грн. Окрему увагу важливо звернути на виділення коштів з Державного бюджету на таку категорію, як допомога внутрішньо переміщеним особам на проживання, найбільше видатків було у 2023 р. – 73,2 млрд грн, у 2022 р. – 3,1 млрд грн, це пов'язано з тим, що розподіл бюджету на рік складається на кінці минулого року, тобто це було до початку

повномасштабного вторгнення; у 2024 р. видатки на дану категорію становлять 57,6 млрд грн, менше на 15,6 млрд грн, ніж у 2023 р.. Дану тенденцію зменшення можна пояснити, тим що у 2024 р. владою було прийняте рішення про скорочення категорій осіб, які можуть отримувати допомогу ВПО від держави.

2.2 Стан регулювання системи організації надання соціальних послуг в Україні в умовах воєнного стану

У сучасному світі, де дедалі більше людей стикаються з соціальними проблемами, питання надання якісних та доступних соціальних послуг та допомог стає все більш актуальним. Аналіз практики надання цих послуг дозволяє виявити сильні та слабкі сторони системи СЗН.

Соціальний захист та соціальне забезпечення, в першу чергу, є матеріальною основою для певних категорій громадян. Матеріальні допомоги виплачуються з джерел державного бюджету та спеціальних позабюджетних державних фондів, у випадку настання подій, які визнані державою на даному етапі свого розвитку соціально значущими, з метою вирівнювання соціального стану серед інших громадян. Громадяни України потребують в додаткових пільгах, виплат, бо зазвичай всі доходи, які мають особи, для них це замало.

Розглянемо основні оприлюднені дані з надання державної соціальної допомоги. У табл. 2.4 розглянемо загальну кількість осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення, які перебувають на обліку для забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації (далі - ТЗР). За даними табл. 2.4, у 2023 р. кількість осіб, які перебували на обліку для забезпечення ТЗР, збільшилася на 6,5% осіб порівняно з 2022 р.

Дані табл. 2.4 свідчать про те, що потреба в ТЗР в Україні загалом зростає. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема з війною в Україні, старінням населення, зростанням кількості дітей з інвалідністю. Уряд України вживає

заходів для забезпечення людей з інвалідністю ТЗР, однак потреба в ТЗР все ще не задоволена в повній мірі.

Таблиця 2.4

Загальна кількість осіб, які перебувають на обліку для забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації (ТЗР)

Категорії осіб	Кількість осіб, які перебували на обліку для забезпечення ТЗР, у т.ч. осіб, які забезпечені ТЗР станом на 01.01.2022 року	Кількість осіб, які звернулись вперше у звітному періоді	Кількість осіб, які зняті з обліку у звітному періоді	Кількість осіб, які перебували на обліку для забезпечення ТЗР, у т.ч. осіб, які забезпечені ТЗР станом на 01.01.2023 року
Усього	591765	69737	31329	630173
Учасники АТО та/або ООС	1786	798	223	2361
Особи з інвалідністю внаслідок війни	13961	107	789	13279
Діти з інвалідністю	64999	5510	2188	68321
Особи похилого віку	34636	2598	2378	34856
Діти до 18 років з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату	80425	1816	4377	77864

Джерело: побудовано автором за даними [44].

В табл. 2.5 розглянемо кількість технічних та інших засобів реабілітації (ТЗР), якими забезпечено осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інші окремі категорії населення у 2022 р.

Згідно з даними табл. 2.5, у 2022 р. найбільша кількість ТЗР була надана: дітям з інвалідністю та особам похилого віку. Держава вживає заходів для забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення технічними та іншими засобами реабілітації. Найбільша кількість ТЗР та ІЗР надається дітям з інвалідністю, особам похилого віку та учасникам АТО та/або ООС. Існує не співвідношення між кількістю осіб, яким надано ТЗР, та кількістю осіб, яким надано ІЗР, що може свідчити про те, що не

всі особи, яким потрібні ТЗР, мають відповідні ІЗР. Кількість осіб з інвалідністю, яким надано ТЗР внаслідок війни, є порівняно невеликою. Це може свідчити про те, що держава не в повній мірі забезпечує потреби осіб з інвалідністю, які постраждали внаслідок війни.

Таблиця 2.5

Кількість технічних та інших засобів реабілітації (ТЗР), якими забезпечено осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інші окремі категорії населення у 2022 році

	Кількість осіб, які забезпечено ТЗР у звітному періоді	Кількість осіб, яких забезпечено ТЗР у звітному періоді, з них жінки (дівчата)	Кількість індивідуальних засобів реабілітації, од	Кількість технічних засобів реабілітації, од
Усього	87859	49042	258404	29469
Учасники АТО та /або ООС	598	22	1398	108
Особи з інвалідністю внаслідок війни	1184	71	3316	317
Діти з інвалідністю	15349	6445	46167	3736
Особи похилого віку	6481	6226	27784	253
Діти до 18 років з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату	1530	888	2175	4

Джерело: побудовано автором за даними [44].

Статтею 7 Закону України №1928-ІХ „Про Державний бюджет України на 2024 рік” встановлено з 1 січня 2024 року прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі – 2920 грн. Для основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до 6 років – 2 563,00 грн;
- дітей віком від 6 до 18 років – 3 196,00 грн;
- працездатних осіб – 3 028,00 грн;
- осіб, які втратили працездатність, -2361,00 гривні.

У табл. 2.3 проаналізуємо державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю.

Таблиця 2.6

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю станом на 01.01.2023

	Кількість отримувачів, осіб	Загальна сума призначеної місячної допомоги з урахуванням надбавок, підвищень та сум індексації, тис. грн.	Середній розмір призначеної місячної допомоги з урахуванням надбавок, підвищень та сум індексації, грн.
Усього	176228	374737,1	2126,43
Особи з інвалідністю I групи	7798	16979,4	2177,45
Особи з інвалідністю II групи	37067	77676,2	2095,56
Особи з інвалідністю III групи	76356	159080,1	2083,40
Особи, які досягли віку, встановленого ст.1 ЗУ "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають право на пенсію та особам з інвалідністю"	11682	24554,2	2101,90
Отримувачі допомоги на дітей померлого годувальника, який на день смерті не мав страхового стажу, необхідного для призначення пенсії особам з інвалідністю III групи відповідно до ЗУ "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	43273	96338,5	2226,30

Джерело: побудовано автором за даними [44].

За даними табл. 2.6 видно, що найбільшу суму державної соціальної допомоги отримують особи з інвалідністю I групи, а найменшу суму державної соціальної допомоги отримують особи з інвалідністю III групи, що відповідає вітчизняному законодавству. Розглянемо динаміку розміру державної соціальної допомоги особам з інвалідністю та дітям з інвалідністю (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	2024
особам з інвалідністю з дитинства I групи з надбавкою на догляд – підгрупа А	3 074,90	3 364,60	2 951,00	6 589,80	7 131,10	8044,70
– підгрупа Б	2 249,10	2 457,00	3 538,00	3 868,00	4 186,00	4722,00
особам з інвалідністю з дитинства II групи	1 497,00	1 638,00	1 769,00	1 934,00	2 100,00	2361,00
одиноким особам з інвалідністю з дитинства II групи, які за висновком медико – соціальної експертної комісії потребують постійного стороннього догляду з надбавкою на догляд	1 497,00	1 638,00	2 741,95	2 997,70	3 244,15	3659,55
особам з інвалідністю з дитинства III групи	1 497,00	1 638,00	1 769,00	1 934,00	2 100,00	2361,00
одиноким особам з інвалідністю з дитинства III групи, які за висновком медико – соціальної експертної комісії потребують постійного стороннього догляду з надбавкою на догляд	1 497,00	1 638,00	2 388,15	2 610,90	2 825,55	3187,35

Джерело: побудовано автором за даними [45].

На рис. 2.3 наведено кількість закладів (відділень) соціального захисту для бездомних громадян. Важливою потребою бездомних громадян є доступ до послуг соціального притулку. Окрім надання їм місця для ночівлі, притулки також створюють умови для дотримання особистої гігієни, отримання медичної допомоги та інших життєво необхідних послуг. Це не лише задовольняє їхні базові потреби, але й захищає населення від поширення небезпечних захворювань та інфекцій .

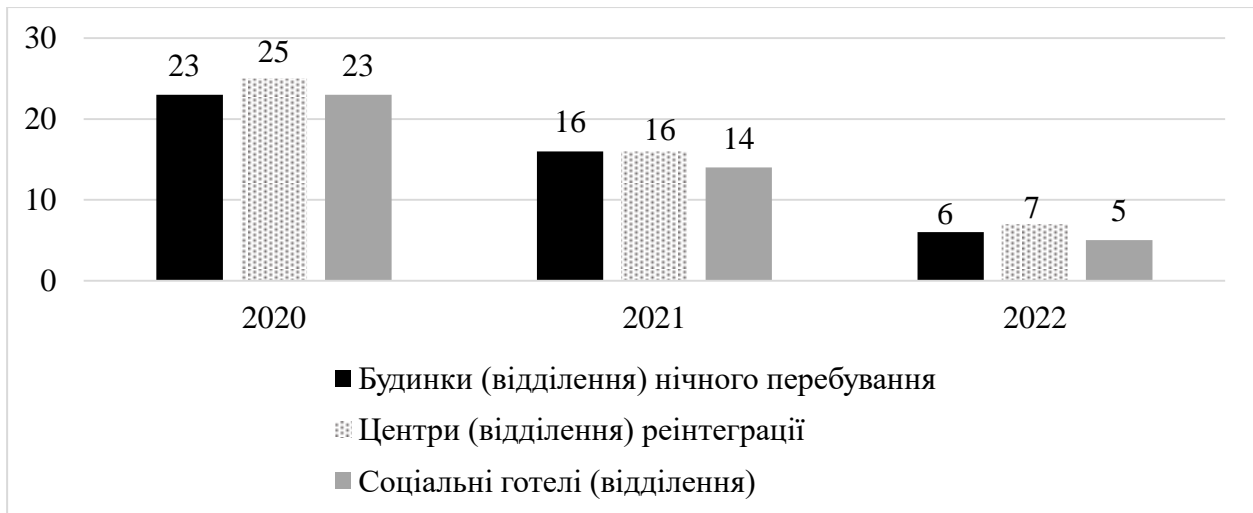

Рис. 2.3 Кількість закладів (відділень) соціального захисту для бездомних громадян у 2020 – 2022 рр., на кінець року

Джерело: побудовано автором за даними [44].

Згідно з рис. 2.3, кількість будинків нічного перебування за аналізований період знизилась на 73,9%, кількість центрів реінтеграції знизилась на 72%, кількість соціальних готелів знизилась на 78,3%. Це значне скорочення викликає серйозну стурбованість, адже воно може негативно вплинути на доступність соціальних послуг для бездомних громадян. Серед наслідків скорочення кількості закладів соціального захисту може бути: зниження доступності соціальних послуг для бездомних, що може призвести до погіршення їхнього життя та збільшення ризиків для їхнього здоров'я та безпеки; соціальні проблеми – зростання кількості бездомних може призвести до соціальних проблем, таких як злочинність, жебракування та поширення інфекційних захворювань.

У 2023 р., згідно зі звітом НСССУ, Центрами обліку бездомних осіб надано соціальні послуги 10,9 тис. особам, в тому числі: відновлено документи 0,8 тис. особам, влаштовано до будинку-інтернату 112 осіб, до закладу соціального захисту для бездомних громадян - 1,4 тис. осіб та до медичного закладу 406 осіб реєстрацію місця проживання - 2,1 тис. осіб. Всього будинками (відділеннями) нічного перебування, соціальними готелями (відділеннями) та відділеннями реінтеграції обслуговано понад 17,0 тис. осіб,

яким надано 750,0 тис. соціальних послуг, у т. ч. послуг ночівлі в закладі, послуг з харчування, забезпечено гуманітарною допомогою.

На рис. 2.4 наведено кількість громадян, яким надано послуги закладами (відділеннями) соціального захисту для бездомних громадян.

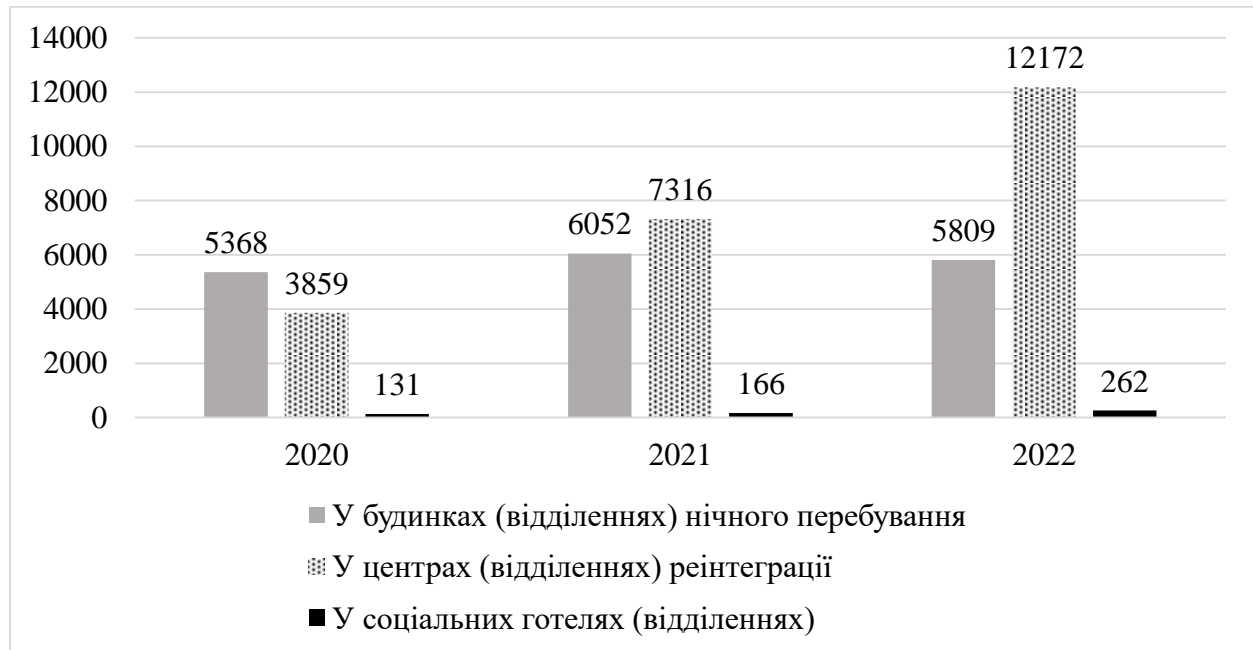

Рис. 2.4 Кількість обслугованих громадян, яким надано послуги закладами (відділеннями) соціального захисту для бездомних громадян за 2020р. – 2022р., протягом року

Джерело: побудовано автором за даними [44].

Згідно з даними рис. 2.4, загальна кількість людей, яким надано послуги закладами соціального захисту для бездомних громадян, протягом 2020-2022 років зростала, що свідчить про те, що проблема бездомності в Україні стає все більш актуальною. У будинках нічного перебування кількість обслугованих осіб за аналізований період зросла на 8,2%, у центрах реінтеграції на 215,4%, а у соціальних готелях на 100%. Проблема бездомності в Україні стає все більш актуальною, про що свідчить зростання кількості людей, яким надано послуги закладами соціального захисту для бездомних громадян. Найбільшим попитом користуються послуги центрів реінтеграції, за ними йдуть будинки нічного перебування та соціальні готелі.

Р 2020 року Україна активно впроваджує політику цифровізації. З 2020 р. почала працювати концепція Президента України В.Зеленського «Держава в смартфоні». Понад 25тисяч українців скористалося послугою «єМалятко». Система «Трембіта» дає можливість будувати безпечні інформаційні міжвідомчі взаємодії державним органам та органам місцевого самоврядування через інтернет шляхом обміну електронними повідомленнями між їх інформаційними системами. У 2020 р. розроблено каталог освітніх програм для вступників університетів з інформацією про підготовку фахівців у галузі штучного інтелекту (аналіз даних, машинне навчання, комп'ютерний зір, розпізнавання образів, обробка природної мови) [47].

Існують певні обмеження ефективності повномасштабного застосування основних інструментів електронного самоврядування та електронної демократії. Дослідники класифікують два окремих періоди у розвитку електронного врядування. Перший почався з часів проголошення незалежності нашої країни та закінчився у 2014 році. Головною особливістю цього періоду було зосередження на створенні внутрішньоадміністративних рішень, тоді як інструментам електронного урядування, орієнтованим на громадян, приділялося значно менше уваги. Другий період, який розпочався після 2014 року, мав виразний акцент на цифрові перетворення та використання мобільних додатків [48].

Міністерство соціальної політики стало надавати в електронному вигляді соціальні послуги щодо: реєстрації документів про призначення допомоги при народженні дитини; попередньої реєстрації документів про призначення житлової субсидії; подання в електронній формі документів на відшкодування вартості послуги з догляду за дитиною до трьох років („Муніципальна няня”). Шляхи запровадження електронних послуг в соціальній сфері у 2018-2020 році представлено в додатку Г.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1353-р була затверджена «Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери».

Розвиток технологій призводить до зменшення вартості та збільшення доступності соціальних послуг. «Виникають нові засоби виробництва соціального простору, утворюються нові форми суспільної діяльності. Цифрові технології, засновані на програмному та апаратному забезпеченні, мережах, вдосконалюються, інтегруються та викликають трансформацію суспільства» [49].

Отже, проаналізувавши практику надання соціальних послуг та допомог, можемо зробити такі висновки: наразі існує зростання потреби в соціальних послугах, потреба в технічних та інших засобах реабілітації (ТЗР) в Україні загалом зростає. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема з війною в Україні, старінням населення, зростанням кількості дітей з інвалідністю. Також в Україні існує недостатня підтримка осіб з інвалідністю внаслідок війни: кількість осіб з інвалідністю, яким надано ТЗР внаслідок війни, є порівняно невеликою. Це може свідчити про те, що держава не в повній мірі забезпечує потреби осіб з інвалідністю, які постраждали внаслідок війни.

2.3 Діагностика стану надання соціальних послуг та допомог населенню під час військових дій

За результатами Звіту «Соціальні послуги в Україні: сучасний стан, проблеми, обмеження» у 2024 році, ситуація у наданні соціальних послуг складна. Так, відсутня узгодженість із новим Законом «Про соціальні послуги» необхідних підзаконних актів, частину соціальних послуг громади не можуть надавати через відсутність державних стандартів, громади не можуть приймати програми заходів для надання послуг і визначати вартість соціальних послуг. «Залученість недержавних надавачів у наданні соціальних послуг низька, а їхня роль в оптимізації надання соціальних послуг потрібна і вагома, особливо в умовах обмежених ресурсів у громадах» [50].

«Нині в Україні діє понад 20 тисяч громадських та інших недержавних організацій, які декларують надання тих чи інших соціальних послуг або

принаймні залученість до соціальної сфери. Це можуть бути міжнародні (Міжнародна організація праці, Всесвітня організація охорони здоров'я, Дитячий фонд ООН тощо, які мають представництва в Україні), національні (Українське товариство глухих, Союз інвалідів та багато інших), регіональні, обласні чи міжобласні організації, або організації, що працюють у межах міста чи навіть певного району міста» [10].

На рис. 2.5. представлено результати опитування «Розуміння поняття "допомога держави" у українців», (опитування Разумков Центру вересень 2002, вересень 2020, червень 2024 року).

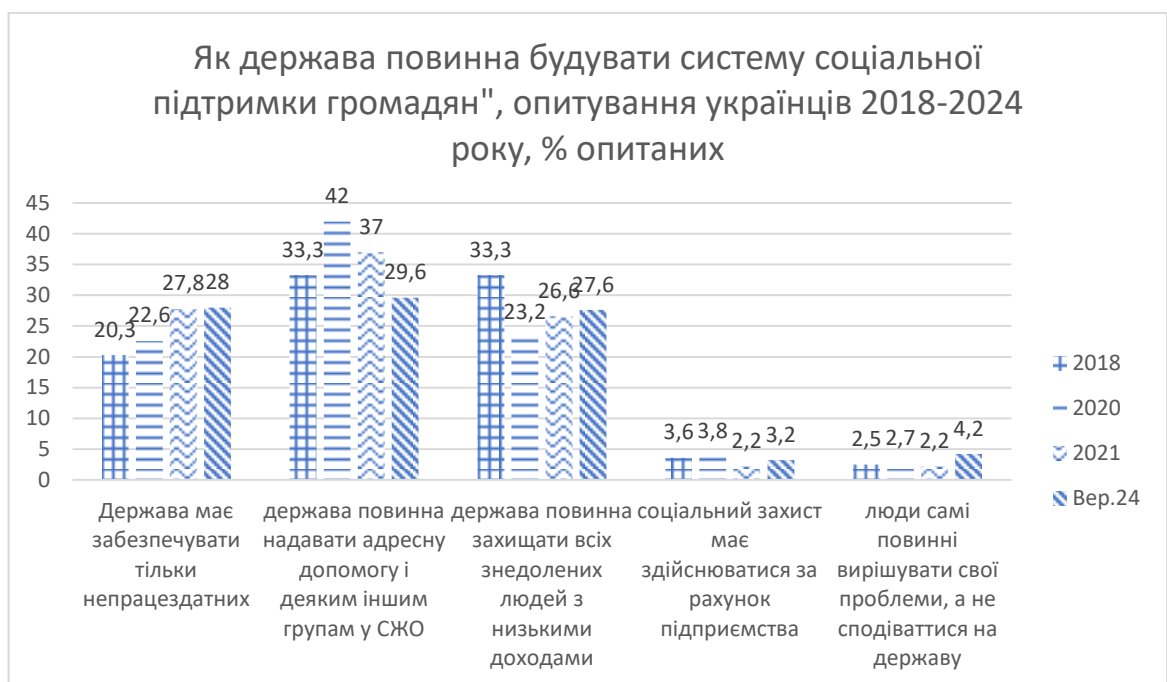

Рис.2.5. "Як держава повинна будувати систему соціальної підтримки громадян", опитування українців 2018-2024 року, % опитаних, створено автором на основі [51].

Можемо зазначити, що у суспільстві збільшується частка респондентів, які вважають, що система соціального захисту громадян повинна будуватися на забезпеченні лише непрацездатних (людей літнього віку, інвалідів, сиріт) (з 20% до 28%), зменшилася кількість тих, хто вважає, що держава повинна надавати адресну допомогу, крім непрацездатних, також деяким іншим групам населення, які опинились у складних життєвих обставинах (безробітним, бідним сім'ям з дітьми тощо) (з 33% до 30%), так і тих, хто вважає, що держава

повинна захищати усіх знедолених, людей з низькими доходами (з 33% до 28%). «Хоча ті, громадяни, які вважають, що допомога повинна надаватися лише непрацевдатним, як і раніше, залишаються в меншості» [51].

На рис. 2.6. представлено опитування стосовно розуміння українцями поняття "допомога держави".

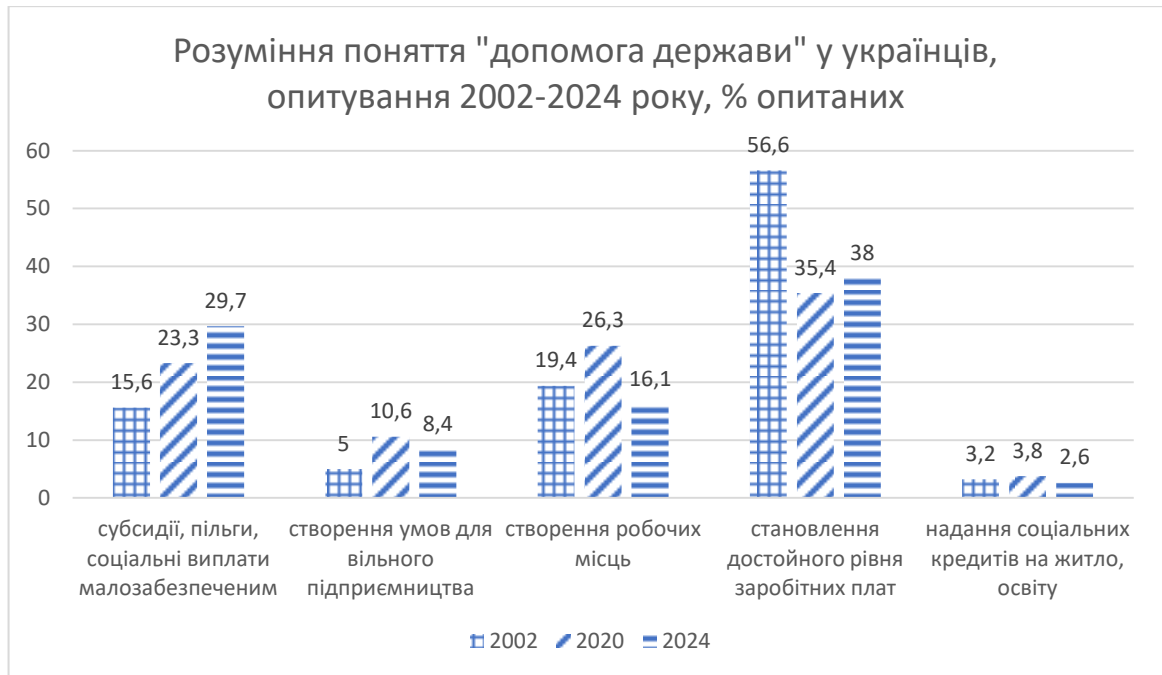

Рис. 2.6. Розуміння поняття "допомога держави" у українців, опитування вересень 2002, вересень 2020, червень 2024 року, створено автором на основі [51].

Якщо в 2002 році майже 60% опитуваних вважали, що допомога від держави має надаватися задля стимулювання достойного рівня заробітних плат, то в 2024 році таких залишилося 38%, росте частка тих, хто під поняттям допомога від держави розуміє в основному субсидії, пільги та виплати малозабезпеченим (30% у 2024 році, проти 16% у 2002 році).

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася 24 лютого 2022 р., призвела до кардинальних змін у багатьох сферах життя суспільства, в тому числі в системі надання соціальних послуг. Мільйони людей втратили домівки, роботу, стали жертвами насильства, опинилися у СЖО. В цих умовах держава змушена була адаптувати систему надання соціальних послуг до нових реалій, зосередивши увагу на наданні допомоги постраждалим від війни. Багато з них

стали біженцями, внутрішньо переміщеними особами (ВПО) або втратили роботу та домівки. За даними Міністерства соціальної політики України, зареєстровано 4,9 млн ВПО (рис. 2.7) [52].

За даними рис. 2.3 видно, що з березня 2022 р. кількість зареєстрованих ВПО в Україні зростає. За аналізований період кількість зареєстрованих ВПО зросла на 218,8%. Найбільша кількість зареєстрованих ВПО спостерігається в східних та південних областях України, де ведуться найактивніші бойові дії. Найменша кількість зареєстрованих ВПО спостерігається в західних областях України, які знаходяться далеко від зон бойових дій.

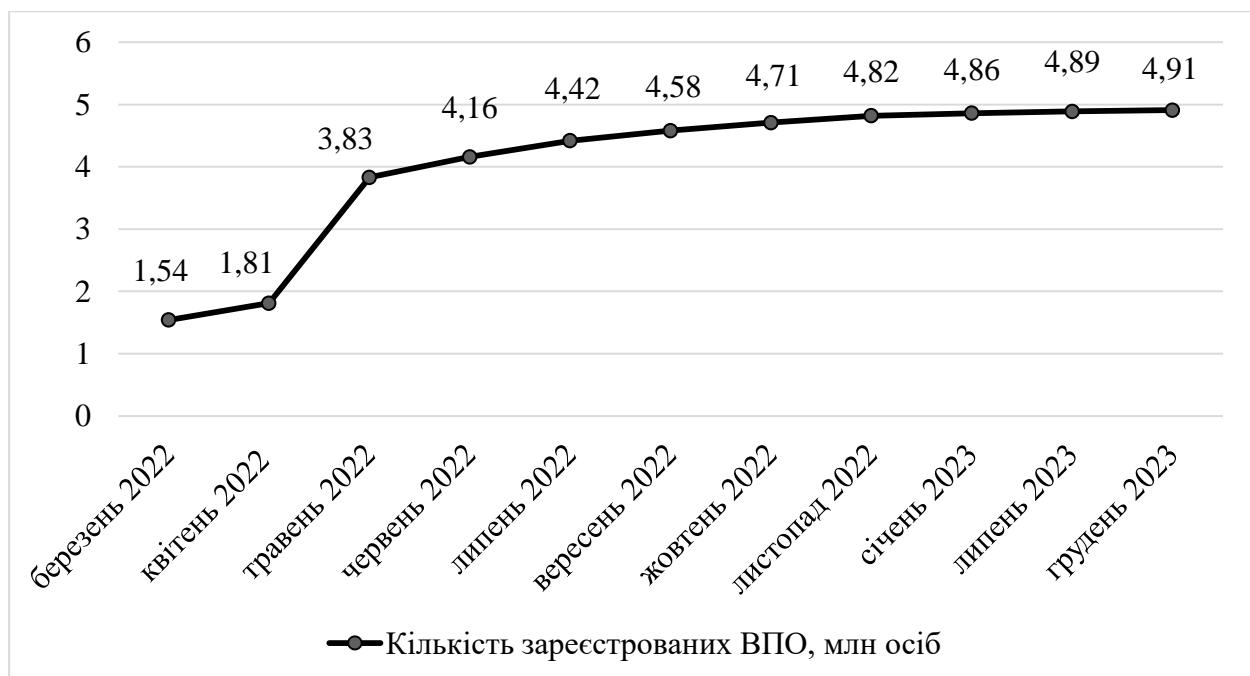

Рис. 2.7 Динаміка зростання кількості зареєстрованих ВПО за березень 2022 р. – грудень 2023 р., млн. осіб

Джерело: побудовано автором за даними [52]

З початком повномасштабної війни 24.02.2022 р. стало очевидно, що довгі бюрократичні процедури є неприпустимими. Тому вже на початку березня 2022 р. Міністерство соціальної політики розробило рекомендації щодо надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. Ці рекомендації передбачали спрощення та оптимізацію процесу надання окремих соцпослуг.

Одним із ключових принципів роботи в нових умовах стало надання соціальних послуг у екстреному (кризовому) режимі замість застосування повної процедури. Завдяки цьому рішення про надання допомоги може бути прийнято протягом доби з моменту звернення особи [52].

Важливу роль у підтримці ВПО відіграє активна участь громади. Одним із яскравих прикладів такої ініціативи є соціальний проект "rechi.support", який надає ВПО допомогу у вигляді першочергових потреб, одягу та побутової техніки через соціальні мережі [39]. Суть проекту "rechi.support" полягає у створенні онлайн-платформи, де люди, які потребують допомоги, можуть зв'язатися з тими, хто може її надати. Основним інструментом є сторінка у соціальній мережі, де авторка проекту публікує запити на необхідні речі для конкретних сімей. ВПО можуть звернутися до сторінки "rechi.support" та написати особисте повідомлення, де опишуть свої потреби. Запити можуть бути оформлені для всіх членів родини, незалежно від віку чи статі. Важливою особливістю проекту є анонімність допомоги. Люди, які готові допомогти, надсилають необхідні речі безпосередньо сім'ям, що потребують, без залучення додаткових коштів. Станом на листопад 2022 р. близько 800 сімей отримали повний пакет допомоги від проекту "rechi.support", який включав як речі першої необхідності, так і побутову техніку. Розмір сімей, які отримали допомогу, варіюється від 3 до 8 осіб.

Внаслідок збройної агресії росії в Україні з'явилася нова категорія дітей, які потребують особливої уваги та захисту - це діти, постраждалі внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Цей статус надається дітям, які були викрадені або незаконно вивезені з України, перебували у полоні, зазнали каліцтва, фізичного, психологічного та сексуального насильства, поранення, контузії, а також були залучені до участі у воєнних формуваннях. До категорії дітей, які мають право на отримання статусу дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, належать: діти з числа внутрішньо переміщених осіб; діти, які проживають у населених пунктах, розташованих на лінії зіткнення; діти, які отримали психологічну травму внаслідок загибелі

одного з батьків або обох батьків, які є цивільними особами, або одного з батьків, який брав участь в АТО/ООС. Важливо зазначити, що статус дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, надає їй право на отримання комплексної допомоги, включаючи психологічну реабілітацію, медичну допомогу, соціальні послуги та освітню підтримку.

На доступність та якість соціальних послуг для мешканців впливають, в першу чергу, такі фактори: кількість та кваліфікація працівників соціальних служб; рівень розвитку соціальної інфраструктури громади; час створення соціальної інфраструктури. Важливо зазначити, що обсяги залучення грантового фінансування від міжнародних організацій не залежать від розміру громади, структури її економіки чи демографії. Дослідження показує, що успішність у залученні грантів переважно залежить від активності та компетентності керівництва громади. Загалом, 166 громад залучили кошти на соціальну роботу від міжнародних та українських грантових організацій, а 93 громади – від бізнесу. Найбільшу активність у співпраці з міжнародними та українськими грантовими організаціями, а також з бізнесом для розвитку соціальної сфери виявили керівники невеликих громад, де середня чисельність населення становить 15-18 тисяч осіб [53].

Дослідження соціальної роботи в територіальних громадах України, яке проводилось до та під час воєнного стану, відбувалось у два етапи за підтримки Світового банку та агентства стратегічних рішень ShiStrategies. Перший етап дослідження тривав з січня по лютий 2022 р., а другий – з травня по червень 2022 р. В ньому взяли участь 948 малих, середніх та великих територіальних громад з 24 регіонів України. Під час другого етапу дослідження були опитані громади, які зазнали бойових дій, були окуповані, а також ті, що знаходились у відносно безпечних місцях [53].

М. Лазебна також зазначила, що згідно з результатами дослідження соціальної роботи в громадах до та під час воєнного стану попит на деякі соціальні послуги значно зріс, а на інші – практично зник. Зокрема, в 2-4 рази збільшилась потреба в таких послугах: надання гуманітарної та натуральної

допомоги; соціальна допомога вдома; соціальний супровід; інформаційні та консультаційні послуги, включаючи психологічну допомогу. Це зростання пояснюється, перш за все, збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб. Водночас, майже зник попит на такі послуги: супровід під час інклюзивного навчання; соціальна профілактика; медіація; соціальна адаптація. Дослідження також показало, що кількість людей, які отримують базові соціальні послуги в громадах, більше залежить не від кількості мешканців, а від соціальної мобільності населення та активності органів соціального захисту. Це свідчить про те, що для забезпечення доступності соціальних послуг для всіх громадян України необхідні системні зміни [53].

Отже, проаналізувавши стан системи організації надання соціальних послуг в Україні в умовах воєнного стану можемо зробити висновки: повномасштабна війна вплинула на збільшення кількості людей, які потребують соціальних послуг, в рази, зокрема через появу більшої кількості ВПО (4,9 млн станом на грудень 2023 р.). Змінилася структури попиту на послуги – зріс попит на гуманітарну, натуральну допомогу, психологічну підтримку, соціальний супровід; зменшення попиту на послуги з інклюзивного навчання, соціальної профілактики, медіації, соціальної адаптації. Серед заходів адаптації системи: спрощення та оптимізація процедур надання окремих соціальних послуг; надання соціальних послуг екстрено (кризово); залучення громади до надання підтримки ВПО ("rechi.support", "Соціальне таксі"); створення центрів підтримки та медико-психологічної реабілітації ("Родина 4.5.0."). Проблемамаи та викликами системи організації надання соціальних послуг є недостатнє фінансування надання соціальних послуг – переважна частка соціальних видатків спрямовується на заробітну плату працівників соцслужб (79%-98%), на організацію послуг – менше 10%; неспроможність кількості та рівня підготовки персоналу соцслужб задовольнити зрослий попит на послуги; нерозвинена соціальна інфраструктура в деяких громадах; несправедливий розподіл ресурсів – успішність залучення

грантів залежить від активності та компетенцій керівництва громад, а не від потреб громади.

Гідний рівень системи соціального захисту населення є дуже необхідним в умовах військового стану. Нині населення країни є дуже чутливим через стресову ситуацію та руйнування. Є люди, які певний час знаходились на окупованій території; є військові, які захищали й захищають нас, вони потребують окремої допомоги й не тільки зараз, а й в майбутньому; населення загалом має бути забезпеченим всіма соціальними послугами на державному рівні. Наразі важливим є соціальний захист внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які вимушені були покинути свої домівки, роботу та загалом звичне життя, як наслідок це не тільки фізична перешкода, але й глибоке морально-психологічне збентеження.

Дніпропетровська область – це область, що наближена до лінії фронту, і тому багато переселенців проживають саме тут. Проаналізувавши статистику кількості різних категорій осіб зареєстрованих облікованих як внутрішньо переміщених осіб, інформація дає нам розуміння, яким напрямкам, категоріям треба приділяти більше уваги, фінансування і тощо.

Доцільно буде розглянути кількість внутрішньо переміщених осіб в Дніпропетровській області, їх вікову групу, стать та до яких категорій населення вони належать. Всього зареєстровано в нашій області облікованих ВПО 452269 осіб на 17 травня 2024 рік. Вікова група внутрішньо переміщених осіб у Дніпропетровській області становить 95 542 дітей до 18 років (21,37%) та 351 845 осіб 18+ (78,63%) (рис. 2.8).

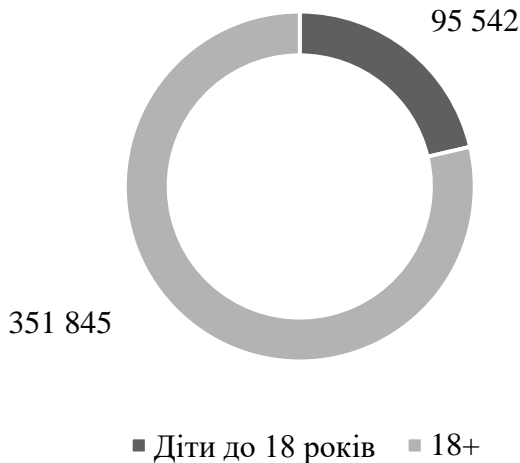

Рис. 2.8 Вікова група зареєстрованих облікованих ВПО у Дніпропетровській області станом на 17.05.2024 р., осіб

Джерело: побудовано автором за даними [54]

На рис. 2.9 можемо побачити статевий розподіл внутрішньо переміщених осіб, і як висновок бачимо, що більшість становить жінок – 264 218 осіб (58,4%), а чоловіків – 188 051 осіб (41,6%) (рис. 2.9).

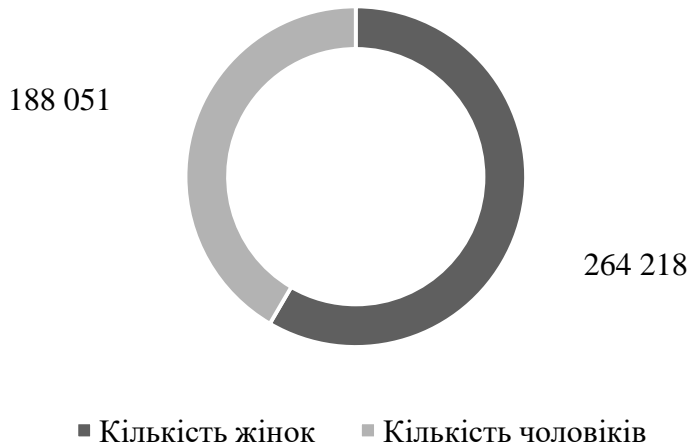

Рис. 2.9 Статевий розподіл зареєстрованих облікованих ВПО у Дніпропетровській області станом на 17.05.2024 р., осіб

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Як вже зазначалося, наше місто взяло на себе вагому роль, в той час як інші міста-герої стримують навалу ворогів, і за таких обставин, з них вимушені їхати внутрішньо переміщені особи. Тому Дніпропетровщина повинна всіма

силами допомагати особам з тимчасово окупованих територій. Розглянемо, яких категорій дорослих осіб та дітей до 18 років, найбільше знаходиться та проживає у Дніпропетровській області станом на 17 травня 2024 року (табл. 2.1).

Таблиця 2.8

Кількість різних категорій зареєстрованих облікованих ВПО у
Дніпропетровській області станом на 17.05.2024 р.

Область	Багатодітні сім'ї	Безробітні	Особи з інвалідністю	Кількість сімей	Одержувачі соціальної допомоги
Дніпропетровська	568	4 541	10 445	353 138	4 003

Джерело: побудовано автором за даними [54]

За результатами дослідження, з табл. 2.1 бачимо, що станом на 17 травня 2024 р. всього на Дніпропетровщині проживає 353 138 сімей, з них 568 багатодітних сімей, також безробітних – 4 541 осіб, людей з інвалідністю – 10 445, а осіб, які одержують соціальну допомогу всього лиш 4 003 особи.

Таблиця 2.9

Кількість різних категорій дітей до 18 років зареєстрованих облікованих
ВПО у Дніпропетровській області станом на 17.05.2024 р., осіб

Область	Діти до 18 років	Діти, позбавлені батьківського піклування	Діти-особи з інвалідністю	Діти-сироти	Діти без супроводу
Дніпропетровська	98 917	161	850	106	16

Джерело: побудовано автором за даними [54]

Бачимо, виходячи з даних, наведених у табл. 2.2, що дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи станом на 17 травня 2024 р. - 98 917 осіб; дітей, позбавлених батьківського піклування 161; дітей-осіб з інвалідністю – 850; дітей-сиріт – 106, а також 16 дітей без супроводу.

Такі дані дозволяють нам зробити висновок, що досить багато категорій осіб з тимчасово окупованих територій, які проживають на території України потребують як фінансової, так і моральної підтримки.

Сутність соціальної допомоги полягає у тому, що надається матеріальна допомога та пільги громадянам незважаючи на величину їх доходів на основні та у величині, які визначені чинному законодавстві та за рахунок Державного та місцевих бюджетів.

Сутність соціальної підтримки полягає у тому, що вона є системою заходів стосовно надання за допомогою таких елементів як грошова або натуральна форма допомоги, соціальні послуги і пільги сім'ям і громадянам, які знаходяться у скрутній життєвій обставині та самотійно не можуть вийти з нього.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГ НАСЕЛЕННЮ

3.1 Удосконалення організації практики надання соціальних послуг та допомог

У сучасному світі, де соціально-економічні виклики постійно змінюються й ускладнюються, особливо важливим є забезпечення ефективного функціонування системи соціальних послуг і соціальної допомоги, які відіграють ключову роль у підтримці найвразливіших верств населення, забезпечуючи їм необхідну підтримку та сприяючи підвищенню якості життя. Проте, для досягнення максимальної ефективності та результативності цієї системи, необхідно постійно удосконалювати практику її організації.

Існуюча система соціальної підтримки в Україні має низку суттєвих недоліків, серед яких: фрагментарність – система розбита на безліч окремих програм, що ускладнює доступ до допомоги та створює плутанину для отримувачів; несправедливість – розподіл допомоги не завжди відповідає принципам соціальної справедливості, через що найбільш потребуючим може не вистачати підтримки; високі витрати – утримання поточної системи потребує значних бюджетних коштів, які не завжди використовуються ефективно; низька ефективність – існуючі програми не завжди дають очікувані результати, і багато людей залишаються в бідності, навіть отримуючи допомогу. Через ці недоліки керівництво країни прагне реформувати систему соціальної підтримки. Однак досі не вдалося розробити чіткої та комплексної концепції реформування. Деякі програми були ліквідовані, а на їх місце прийшли нові, але це не вирішило основних проблем. Збільшення адресності допомоги в одних сферах призвело до зростання помилок при її наданні в інших. Ефективна реформа системи соціальної підтримки потребує чіткої концепції, яка змінить механізми надання соціальних послуг та допомоги не

лише в рамках окремих програм, а й в усій системі, забезпечить баланс між економічними витратами та соціальними ефектами, відповідатиме принципам соціальної справедливості та економічної доцільності. Тільки така комплексна реформа зможе зробити систему соціальної підтримки в Україні дійсно дієвою та справедливою [56].

Впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС) знаменувало собою революційні зміни у сфері надання соціальної допомоги в Україні. Замість застарілої системи, яка протягом 30 років змушувала громадян збирати кипу документів, стояти в чергах і очікувати місяцями на рішення, ЄІССС запровадила зручний та прозорий процес: замість паперових документів громадяни тепер можуть подавати заявки на допомогу онлайн через портал Дія або в ЦНАП; швидке прийняття рішення завдяки автоматизації та обміну даними між органами влади, рішення про надання допомоги приймається протягом декількох днів, а не місяців; система забезпечує прозорість процесу надання допомоги, адже громадяни можуть відстежувати статус своєї заявки онлайн; ЄІССС значно скоротила кількість необхідних документів та візитів до державних органів; громадянам більше не потрібно витрачати час на збирання документів, стояння в чергах та очікування на рішення. ЄІССС – це важливий крок на шляху до створення більш справедливої та доступної системи соціальної підтримки в Україні [56].

Виходячи з вищенаведеного, можемо зазначити, що удосконалення організації практики надання соціальних послуг та допомог є комплексним процесом, що включає ряд важливих аспектів, серед яких: оцінка потреб населення, підвищення кваліфікації персоналу, впровадження інноваційних практик соціальної роботи, забезпечення доступності послуг, підвищення їх якості, співпраця з неурядовими організаціями та громадськістю, належне фінансування та ресурсне забезпечення, а також відповідні законодавчі зміни. Кожен із цих аспектів є невід'ємною частиною цілісної стратегії розвитку та покращення соціальної підтримки. Розглянемо запропоновані аспекти

вдосконалення організації практики надання соціальних послуг та допомог детальніше.

Метою оцінки потреб населення в соціальних послугах та допомозі є визначення: потребуючих цих послуг та допомог; обсягу послуг та допомог; ресурсів, що необхідні для надання послуг та допомог. Існує багато методів оцінки потреб населення в соціальних послугах та допомозі. Деякі з найпоширеніших методів включають:

- соціологічні дослідження та опитування дозволяють отримати дані про потреби населення безпосередньо від самих людей;

- аналіз даних про звернення громадян можуть бути отримані з органів соціального захисту, інших установ, які надають соціальні послуги, та з неурядових організацій;

- фокус-групи дозволяють отримати більш глибоке розуміння потреб та проблем конкретних груп населення;

- інтерв'ю з ключовими інформаторами проводяться з людьми, які мають знання про потреби населення, наприклад, з фахівцями соціальної роботи, представниками громадських організацій та керівниками установ;

- аналіз вторинних даних може бути отриманий з переписів населення, статистичних звітів та інших джерел [57].

Згідно з дослідженням "Посилення соціального захисту в Україні" [58], існує низка проблем, пов'язаних з інформуванням населення про соціальні послуги – багато людей не знають про те, які соціальні послуги їм доступні та як їх отримати; навіть якщо люди знають про існування послуги, вони можуть не мати достатньої інформації про її зміст, компоненти, доступні їм можливості та алгоритм дій у разі виникнення проблем; у випадку тривалого надання послуги люди можуть забути про свої права та про те, як їм діяти у разі виникнення проблем. Дослідження пропонує низку рішень для покращення інформування населення – забезпечити ширший доступ до інформації про соціальні послуги через різні канали, наприклад, веб-сайти, ЗМІ, соціальні мережі та інформаційні кампанії; під час оформлення надання послуги чітко та

зрозуміло інформувати отримувачів про всі аспекти послуги, їхні права та алгоритм дій у разі виникнення проблем; у разі тривалого надання послуги повторно інформувати отримувачів про їхні права та про те, як їм діяти у разі виникнення проблем. Впровадження цих рекомендацій допоможе покращити доступність соціальних послуг для населення та забезпечити більш ефективний соціальний захист.

Згідно з вищезазначеним, для покращення відповідності соціальних послуг потребам населення рекомендується забезпечити проведення комплексного та індивідуального оцінювання потреб кожної особи, яка звертається за отриманням соціальної послуги; за необхідності оновити та деталізувати протоколи оцінювання потреб, щоб вони чітко відображали всі аспекти потреб особи; у разі тривалого надання послуг проводити переоцінювання потреб та за потреби корегувати індивідуальний план надання послуги; посилити кадровий потенціал комунальних установ-надавачів соціальних послуг, забезпечити належне матеріально-технічне забезпечення установ-надавачів послуг.

З метою покращення соціальної адаптації та підтримки самостійності людей, пропонується розширити тематику та спрямування занять в рамках послуг соціальної адаптації та денного перебування; зосередитися на практичних навичках, необхідних для самостійного життя; запропонувати діяльність, корисну для суспільства, що сприятиме соціальній інтеграції; переглянути процедуру моніторингу якості надання соціальних послуг; забезпечити більшу прозорість та об'єктивність моніторингу; залучити незалежних фахівців, які не пов'язані з установою-надавачем чи органами місцевого самоврядування; зменшити психологічний тиск на отримувачів послуг при наданні зворотного зв'язку; створити фонд соціального житла в громадах; надати тимчасове житло людям, які постраждали від домашнього насильства або інших кризових ситуацій; допомогти їм відновити життя та здобути самостійність. Ці зміни дозволять покращити якість життя людей, які потребують соціальної підтримки, підвищити їх рівень самостійності та

інтеграції в суспільство, забезпечити більш прозоре та ефективне надання соціальних послуг.

В Україні активно впроваджується діджиталізація соціальних послуг, що робить їх більш доступними та зручними для громадян. До ключових досягнень у цій сфері належать створення Єдиного реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг та Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги, запуск е-сервісів для онлайн-оформлення соціальної допомоги (допомога при народженні дитини, муніципальна няня, "пакунок малюка", допомога на дітей для ФОП, субсидії, допомога по безробіттю тощо), впровадження електронного кабінету особи з інвалідністю, відкриття порталу електронних послуг Пенсійного фонду України, можливість онлайн-оформлення документів (сайт державних послуг "ДІЯ", е-Малятко, електронні листи непрацевдатності). Пандемія COVID-19 та війна в Україні стали каталізаторами для розвитку дистанційного формату надання інших соціальних послуг, таких як соціально-психологічна діагностика, соціально-психологічне та соціально-педагогічне консультивання, соціальний супровід клієнтів, реабілітація. Вимушена практика роботи з клієнтами у дистанційному режимі стимулювала пошук нових шляхів та методів надання соціальних послуг. Соціальна сфера виявилась найбільш вразливою до змін через специфіку послуг, які не можуть бути відтерміновані. Важливо зазначити, що діджиталізація не повинна замінювати собою особисте спілкування з клієнтами, а має використовуватися як доповнення до нього. Подальший розвиток дистанційних форматів соціальної роботи дозволить збільшити доступність соціальних послуг для людей, які проживають у віддалених населених пунктах або мають обмежені можливості пересування, оптимізувати роботу соціальних служб та скоротити їхні витрати, підвищити якість та ефективність надання соціальних послуг [59].

Інноваційні практики у соціальній роботі – це нові, креативні та ефективні методи, що спрямовані на задоволення актуальних потреб клієнтів та вирішення соціальних проблем. Їхньою ключовою особливістю є орієнтація на досягнення максимально позитивного результату як для конкретних людей, що

потребують підтримки, так і для суспільства загалом. В Україні інноваційні практики повинні охоплювати всі вразливі групи населення, котрі потребують соціальних послуг та допомог. Важливою характеристикою інноваційних практик є їхня гнучкість: вони не обмежуються конкретними організаційними формами чи методами роботи, можуть існувати у вигляді програм або проєктів, які реалізуються протягом чітко визначеного періоду, можуть надаватися соціальними службами на постійній основі [60].

У соціальній роботі кейс-менеджмент визначається як метод, що включає оцінку ситуації та потреб клієнта, встановлення цілей і планування заходів для їх досягнення, а також моніторинг і оцінку результатів роботи [60]. Основна мета кейс-менеджменту полягає в підвищенні якості та забезпеченні економічно обґрунтованої вартості необхідних послуг, а також наданні індивідуальної підтримки, що дозволяє отримувачу продовжувати жити у своїй громаді [60].

Кейс-менеджмент, порівняно з іншими підходами соціальної роботи, вирізняється низкою ключових характеристик [60; 61]: надання послуг орієнтоване на індивідуальні потреби та обставини кожного клієнта, пріоритет надається встановленню та підтримці міцних стосунків довіри між соціальним працівником та клієнтом, використовується модель "людина в оточенні", яка враховує вплив соціального середовища на життя клієнта, замість фокусу на проблемах, акцент робиться на ресурсах та можливостях клієнта, співпраця з різними фахівцями та залучення членів сім'ї та інших людей з оточення клієнта, втручання може відбуватися на індивідуальному, сімейному, груповому та громадському рівнях. Такі дослідники як В. Вандерплассен, Дж. Вольф, Р. Рапп, М. Ріджіль, Е. Брейкерт та М. Вілленбрінг виділяють чотири основні моделі кейс-менеджменту: модель інтенсивного втручання передбачає активну та директивну роботу соціального працівника з клієнтом, клінічна модель фокусується на наданні психотерапевтичних послуг та консультуванні, модель сильних сторін ґрунтується на виявленні та посиленні сильних сторін та ресурсів клієнта, універсальна брокерська модель – соціальний працівник

виступає посередником та координатором у наданні клієнту різних послуг від інших фахівців та організацій [62, с. 82—83].

Модель інтенсивного втручання відрізняється комплексним підходом до роботи з клієнтом. Замість простої координації послуг, вона передбачає створення міждисциплінарної команди, яка несе спільну відповідальність за результат. В рамках моделі акцент робиться не лише на наданні послуг, але й на активній участі команди у вирішенні проблем клієнта. Команда фахівців з різних галузей співпрацює, щоб допомогти клієнту досягти оптимального функціонування та стимулювати його особистий розвиток. Таким чином, модель інтенсивного втручання забезпечує більш глибокий та всебічний підхід до роботи з клієнтом, порівнюючи з традиційними моделями [60].

Порівнюючи з моделлю інтенсивного втручання, універсальна брокерська модель кейс-менеджменту ґрунтується на координуванні послуг та сервісів для клієнта. Її головною метою є задоволення потреб клієнта та пошук додаткових ресурсів, необхідних для його повноцінного життя [60]. Дослідження показали, що ця модель має значний, але, на жаль, короткостроковий ефект у роботі з жінками, що страждають на наркозалежність, та бездомними [62, с. 85].

Модель кейс-менеджменту, зосереджена на сильних сторонах, ґрунтується на вірі у те, що кожна людина володіє внутрішніми ресурсами, необхідними для подолання складних життєвих обставин [63, с. 72]. Ця модель може бути корисною для людей, які живуть з ВІЛ, і особливо ефективна у роботі з ВІЛ-позитивними жінками [64]. Її також часто використовують у роботі з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, та з родинами, які мають проблеми з вихованням дітей і потребують допомоги у підвищенні батьківського потенціалу [60].

В основі клінічної моделі кейс-менеджменту лежать стосунки "клієнт-кейс-менеджер", адже соціальний працівник у цій моделі виконує роль терапевта. Її найчастіше використовують у роботі з людьми, які мають психічні розлади (включаючи бездомних), клієнтами з проблемами опорно-рухового

апарату та людьми похилого віку для зменшення кількості випадків госпіталізації [63, с. 72].

3.2 Розвиток соціального замовлення як інструменту для відновлення та покращення якості соціальних послуг у громадах

Соціальні послуги відіграють ключову роль у забезпеченні благополуччя та розвитку громад, особливо в контексті сучасних викликів та потреб суспільства. Одним із перспективних інструментів для відновлення та підвищення якості надання цих послуг є соціальне замовлення. Соціальне замовлення, як механізм, дозволяє державним органам і громадським організаціям ефективніше розподіляти ресурси, залучати різні організації до надання послуг та сприяти розвитку інновацій у соціальній сфері.

В останні роки розвиток соціального замовлення набуває все більшого значення, що обумовлено необхідністю підвищення ефективності соціальних програм та задоволення зростаючих потреб населення. Використання соціального замовлення сприяє зниженню витрат, підвищенню якості та доступності послуг, а також стимулює конкуренцію серед постачальників послуг, що в кінцевому підсумку веде до покращення їхньої якості.

Війна призвела до руйнівних наслідків для багатьох сфер, не оминувши й систему соціальних послуг. Активні бойові дії та обстріли завдають шкоди соціальній інфраструктурі, роблячи її надання ускладненим. Зростає кількість людей, які потребують допомоги: понад 900 тисяч ветеранів, 3 млн людей з інвалідністю, 5 млн ВПО, самотні люди похилого віку, люди без житла, малозабезпечені сім'ї, жертви домашнього насильства. Система соціальних послуг не встигає за зростаючими потребами через дефіцит фінансування та брак кадрів, особливо складна ситуація в деокупованих громадах – там соціальну інфраструктуру потрібно відновлювати з нуля. Підходи до надання допомоги мають відрізнятися залежно від ступеня руйнувань, близькості до кордону з РФ, складу населення та його потреб. Війна суттєво ускладнила роботу системи соціальних послуг в Україні та для її ефективного дії в нових умовах потрібні комплексні та диференційовані рішення.

Підтримуємо думку науковців, що до основних переваг застосування соціального замовлення належать:

- підвищення адресності та доступності соціальних послуг завдяки чітко визначеним потребам та цільовій аудиторії, соціальні послуги стають більш доступними для тих, хто їх дійсно потребує, що мінімізує ризики марнування бюджетних коштів та невикористання наданих послуг;

- оптимізація бюджетних витрат – використання конкурентних процедур при замовленні соціальних послуг стимулює постачальників до оптимізації своїх витрат та підвищення ефективності роботи, що дає можливість заощадити бюджетні кошти та залучити додаткові ресурси до соціальної сфери;

- прозорість та відкритість – усі процедури розробки та реалізації цільових соціальних програм стають прозорими та відкритими для громадськості, що сприяє кращому контролю за використанням бюджетних коштів та протидіє корупції;

- підвищення рівня активності громадськості – громадськість отримує можливість брати активну участь у процесі соціального замовлення, що сприяє розвитку громадянського суспільства. Зростає рівень ініціативності, активності та контролю з боку громадян у соціальній сфері;

- соціальна злагода та захист населення – завдяки цільовій спрямованості та доступності соціальних послуг посилюється соціальна захищеність населення;

- розвиток громадянського суспільства – участь громадськості в процесі соціального замовлення та взяття на себе соціальної відповідальності сприяє розвитку громадянського суспільства [56, с.216].

Ідея соціального замовлення, яка існувала в українському законодавстві понад 20 років, отримала нове життя у 2019-2021р. з прийняттям нового Закону України "Про соціальні послуги" та низки інших актів (постанова Кабінету Міністрів України № 450 від 01.06.2020 р. "Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення" [57]). Цей Закон визначає соціальне замовлення як механізм регулювання надання соціальних послуг. Він

передбачає залучення на договірній основі постачальників цих послуг для задоволення потреб людей та сімей, що ґрунтується на оцінці потреб населення в соціальних послугах на рівні адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади. Важливо підкреслити, що Закон України "Про соціальні послуги" [6] також закріплює в статті 11 повноваження щодо організації та надання базових соціальних послуг саме на регіональному рівні. При цьому визнається можливість залучення постачальників соціального сектору, зокрема, шляхом соціального замовлення.

В Україні створено сприятливу законодавчу базу для впровадження та регулювання соціального замовлення. Ідея соціального замовлення набула широкого поширення в Україні завдяки низці міжнародних проектів, таких як проект ЄС "Підтримка розвитку системи соціальних послуг в Україні", проект ПРООН "Підтримка реформи соціального сектору в Україні", проект TACIS "Посилення регіональних соціальних служб", проекти, підтримані Міжнародним Альянсом з ВІЛ/СНІД в Україні та Коаліцією ВІЛ-сервісних організацій. Ці проекти сприяли накопиченню досвіду впровадження соціального замовлення на регіональному рівні та наданні соціальних послуг різним соціальним групам.

У період з 2012 по 2015 рр. Хмельницька, Одеська, Черкаська та Запорізька області набули досвіду з профілактики ВІЛ шляхом соціального замовлення. Протягом 2018-2021 років досвід соціального замовлення послуг для різних категорій населення отримали: м. Коломия, Івано-Франківська область (соціальні послуги для вразливих сімей з дітьми; ГО Карітас-Коломия), м. Чернівці (соціальні послуги для осіб без постійного місця проживання; ГО «Народна Допомога Україні»), м. Вінниця (соціальні послуги для осіб з інвалідністю; ГО «Асоціація захисту прав та допомоги людям з інвалідністю «Відкриті серця»), м. Київ (соціальні послуги для осіб з інвалідністю; БО «Джерела»), м. Полтава (соціально-медичні послуги для людей, які живуть з ВІЛ; Медичний центр «100% Життя» - Полтава).

Одеська міська рада стала першою, хто затвердив "Положення про соціальне замовлення у місті Одесі". Згодом елементи соціального замовлення запровадили й інші міста, зокрема Харків, Хмельницький, Миколаїв, Київ, Чернівці, Чернігів, Дніпро, Львів, Алчевськ (Луганська область), Кременчук, Кам'янець-Подільський, Донецьк, Сімферополь, Бердянськ. Однак, попри наявну законодавчу базу, наукові дослідження, міжнародний та національний досвід, кількість територіальних громад України, які використовують соціальне замовлення, залишається незначною. За даними українських дослідників, "обсяг соціального замовлення по Україні в цілому не перевищує 1 млн. грн. і проваджується тільки в 5-6 регіонах" [56, с. 217].

Щоб зрозуміти, як працює соціальне замовлення, важливо знати, хто може його ініціювати. В Україні цю можливість мають усі зареєстровані у спеціальному реєстрі організації. Вони надають соціальні послуги відповідно до чітко визначених стандартів. До реєстру можуть потрапити лише ті організації, які відповідають певним вимогам. Ці вимоги однакові для всіх надавачів послуг, незалежно від їхньої форми власності. Їх можна поділити на дві групи: загальні та спеціальні. Загальні вимоги є обов'язковими для всіх. Спеціальні вимоги стосуються лише тих організацій, які надають послуги, що передбачають цілодобове перебування/проживання у їхніх приміщеннях; забезпечують харчування своїх підопічних; надають екстрені (кризові) послуги; надають допоміжні соціальні послуги. Таким чином, до системи соціального замовлення залучаються лише ті організації, які відповідають жорстким критеріям та можуть гарантувати якісне надання соціальних послуг.

Аналізуючи теоретичний та практичний досвід соціального замовлення, можна виділити три основні складники: соціальний, договірний та інноваційний. Соціальний складник охоплює не лише реалізацію соціальних прав, але й культурних, екологічних прав та прав інших груп, втілюючи концепцію соціальної держави в Україні. Договірний складник відображає взаємодію між замовником і виконавцем соціальних послуг, регламентовану нормами приватного права, заснованими на публічному праві. Інноваційний

складник полягає у конкурсному відборі виконавців, де переможець пропонує найкраще співвідношення ціни та якості послуг завдяки інноваціям. Другорядні ознаки соціального замовлення включають його неприбутковий, організаційно-правовий характер і адресність [58, с.8–9].

В контексті розвитку ринку соціальних послуг, виділяють низку ключових принципів, які ґрунтуються на кращих практиках та наукових дослідженнях. Ці принципи слугують основою для ефективного та результативного впровадження соціального замовлення, сприяючи досягненню позитивних змін у житті людей, які потребують допомоги. До основних принципів реалізації соціального замовлення належать: 1) ефективність соціальних послуг має ґрунтуватися на конкретних показниках, що демонструють позитивний вплив на життя людей; 2) всі етапи, від визначення потреб до оцінки результатів, мають бути відкритими та доступними для громадськості, представників влади та інших учасників процесу; 3) розроблення чіткого плану дій, який охоплює всі етапи, від визначення потреб до оцінки результатів, є запорукою успішного виконання; 4) замість того, щоб витратити ресурси на боротьбу з наслідками, пріоритет має надаватися ранньому втручанню та профілактичним заходам; 5) ефективне соціальне замовлення ґрунтується на партнерських відносинах між органами влади, некомерційними організаціями, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами [10, с.17–18]. Процедура реалізації соціального замовлення складається з трьох ключових етапів:

1. Формування соціального замовлення. Цей етап ґрунтується на всебічній оцінці потреб населення громади в соціальних послугах. Він охоплює аналіз наявної статистики, даних соціологічних досліджень та іншої інформації, що характеризує соціальні проблеми та потреби громади; проведення консультацій з представниками цільових груп, громадськими організаціями, експертами та іншими зацікавленими сторонами; визначення пріоритетних напрямів та видів соціальних послуг, які потребують надання. На цьому етапі формується предмет соціального замовлення, який включає перелік соціальних

послуг, визначених за результатами аналізу потреб, типи та очікувану кількість отримувачів цих послуг, обсяг бюджетних коштів, необхідних для їх фінансування. Термін дії соціального замовлення може становити від одного до трьох років, залежно від рішень замовників та результатів стратегічного планування в громаді. Закупівля соціальних послуг здійснюється на конкурентній основі, що гарантує прозорість, ефективність та вибір найбільш якісних виконавців;

2. Виконання соціального замовлення. На цьому етапі відбувається безпосереднє надання соціальних послуг населенню громади. Це передбачає відбір виконавців соціальних послуг за результатами конкурсу, укладення договорів з виконавцями, які чітко визначають їхні зобов'язання та умови надання послуг, моніторинг та контроль за діяльністю виконавців, оцінку якості та ефективності наданих послуг;

3. Моніторинг та оцінка результатів. Цей етап спрямований на систематичний аналіз та оцінку результативності виконання соціального замовлення. Він передбачає збір даних щодо досягнення цілей та показників соціального замовлення, аналіз зібраної інформації та виявлення проблем чи недоліків, підготовку звітів про результати моніторингу та оцінки, внесення коректив до соціального замовлення на основі отриманих даних. Важливо, щоб моніторинг та оцінка результатів здійснювалися на постійній основі протягом усього періоду дії соціального замовлення. Це дозволяє забезпечити його ефективність, адаптувати до мінливих потреб та досягти максимального позитивного впливу на життя людей.

Таким чином, соціальне замовлення – це чітко структуроване та регламентоване явище, яке має значний потенціал для розвитку соціальної сфери України. Його ключові характеристики: чітко визначені предмет, суб'єкти, ознаки, складники та принципи функціонування, закріплені як у законодавстві, так і в наукових дослідженнях, незважаючи на існування в Україні, воно використовується не на повну потужність, що робить його інструментом змін та покращення соціальних послуг. Серед позитивних

аспектів варто виділити здатність соціального замовлення гарантувати якість, доступність, комплексність та інноваційність соціальних послуг, особливо для вразливих груп населення, таких як вразливі сім'ї з дітьми.

Крім того, державна політика у сфері соціальної безпеки включає в себе також заходи з покращення умов життя уразливих груп населення, зокрема ветеранів, інвалідів, людей похилого віку та інших соціально незахищених категорій. Розвиток системи соціальної допомоги, підтримка соціальних служб та організацій, спрямованих на забезпечення соціальної безпеки населення, є важливими складовими державної політики у цій сфері.

Також для ефективного розвитку соціальних послуг в Україні законодавчо запроваджено концепцію реформування системи соціальних послуг. Кабінетом міністрів України схвалено «Концепцію реформування соціальних послуг», звідси основні вимоги до системи соціальних послуг наведені у табл. 3.1.

На сьогодні актуальним є пошук оптимальних рішень надання соціальної допомоги та пілг на місцевому рівні. Таким чином дієвим шляхом вирішення існуючих проблем є запровадження нових та удосконалення вже існуючих соціальних програм, це дає можливість вдосконалити систему надання послуг громадянам на рівні кожного регіону, покращити якість та забезпечити оперативність надання послуг вразливим верствам населення країни.

Таким чином, доцільно буде запропонувати покращення системи надання соціальних пілг шляхом реформуванням на законодавчому рівні (табл. 3.2).

Таблиця 3.1.

Вимоги до системи соціальних послуг

Перелік вимог	Характеристика
Орієнтованість на задоволення потреб отримувачів послуг	Різні форми, види та обсяги соціальних послуг надають допомогу у розв'язанні проблем людям, які опинилися у складних життєвих обставинах.
Адресність надання послуг	Спрямовується на надання соціальних послуг з урахуванням умов життя їх отримувача, адресне фінансування з

	місцевих бюджетів.
Залучення отримувача послуг до розв'язання власних проблем	Подолання споживацького підходу до отримання соціальних послуг, розвиток самостійності і активності отримувача послуг.
Децентралізація системи надання соціальних послуг	Передбачає базування соціальних послуг на рівні громади, розукрупнення великих закладів і центрів. Посилення ролі та відповідальності органів місцевого самоврядування за якість, фінансове забезпечення та обсяг.
Ефективність надання соціальних послуг	Зазначена вимога передбачає підвищення ефективності управління бюджетними коштами.

*Джерело: побудовано автором за даними [27]

У таблиці 3.1., зазначено основні вимоги до системи надання соціальних послуг. Вони допомагають реформувати цю систему, з метою підвищення якості та ефективності соціальних послуг. А саме, створення системи якісних соціальних послуг, раціональне використання державних коштів на розвиток цієї системи, також посилення ролі місцевого самоврядування у фінансуванні та організації надання соціальних послуг, створення умов для розвитку ринку соціальних послуг шляхом розширення цих послуг. Отже, такі моделі реформування соціальної політики, включаючи соціальні послуги, відіграють важливу роль у розвитку загальної системи соціального захисту та соціального забезпечення населення.

Таблиця 3.2

Розв'язання проблем соціальних пільг у законодавчій сфері

Визначення поняття «пільг» в законодавстві	За допомогою інститутів можна розрізнити пільги, що надаються громадянам за життєвих обставин та пільги, пов'язані зі службовим статусом особи чи видом її трудової діяльності
--	--

Перевірка системи надання пільг	Інститути можуть провести аудит системи чинних пільг, соціальних і компенсаційних виплат та одержувачів пільг, та надати відповідним органам актуальну інформацію, щоб визначити обсяг потреб у бюджетних коштах для фінансування системи пільг
Адресність надання пільг	Вилучити з усіх законів положення про пільги за професійною ознакою, що не мають джерел фінансування; скасувати пільги за професійною ознакою як такі, що не відповідають принципам ринкової економіки, зокрема скасувати пільги отримувачам, до яких належать: народні депутати, та члени їхніх сімей і тд.
Вдосконалення системи надання пільг найменш захищеним особам	Розробити пропозиції щодо внесення змін до законів з питань надання пільг найменш захищеним верствам населення та особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною

*Джерело: побудовано автором за даними [28]

Таким чином, з таблиці 3.2 можемо зауважити, що вдосконалення системи надання соціальних пільг на законодавчому рівні можливо через проведення змін. Допомогою в цьому можуть бути інститути громадянського суспільства. В свою чергу потрібно вдосконалювати адресність надання пільг; покращувати систему щодо надання допомог найменш захищеним особам та тим, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною; визначити термін «пільги» в законодавстві; більш детально провести аудит системи пільг та різних видів компенсацій.

Соціальний захист населення повинен відбуватися в рамках державної стратегії подолання бідності, яка повинна враховувати наступні першочергові напрями його розвитку: впорядкування законодавчо-нормативної бази, зокрема врегулювання спірних положень та зосередження усього масиву регулюючих положень в одному Соціальному кодексі; вдосконалення системи надання соціальної допомоги, зокрема дотримання принципу адресності соціальних виплат з поступовою відмовою від загальних пільг та субсидій; створення умов для забезпечення самозахисту громадян, тобто можливостей працевлаштування

з гідною реальною заробітною платою; забезпечення паритетного фінансування програм соціального захисту, зокрема створення трирівневої пенсійної системи, загальнообов'язкового медичного страхування, підвищення ролі місцевих бюджетів та органів самоврядування у соціальному забезпеченні, стимулювання благодійних програм, акцій соціально-етичного маркетингу, соціальної відповідальності бізнесу [29].

Уряд нашої держави реформує та надає ті соціальні послуги, в яких потребують певні верстви населення. Але все ж, ще стоїть низка питань та невирішених проблем, які потрібно удосконалювати, реформувати й приділяти їм більше уваги. Державне управління системи соціального захисту населення в Україні визначається організаційно-правовим регулюванням та фінансовим забезпеченням цієї сфери, тому важливо виділити основні завдання для подальшої систематизації їх виконання: децентралізація управління соціальним захистом населення; розробка й здійснення заходів щодо посилення мотивації до праці; формування дієздатної системи соціального страхування; впорядкування соціального законодавства, введення єдиної допомоги адресної спрямованості; модернізація системи пенсійного забезпечення, що дасть змогу забезпечити справедливую систему пенсійних виплат з урахуванням трудового внеску працівника; формування соціальних програм з урахуванням розробленого стратегічного курсу розвитку держави; розвиток мережі недержавних організацій за рахунок залучення коштів приватного капіталу, коштів населення та ін.; підвищення рівня соціальних інститутів, у першу чергу, за допомогою інформаційної політики, спрямованої на роз'яснювання мети, діяльності та заходів, які проводяться. Розроблення заходів щодо визначених вище завдань можна розглядати як перспективи подальших досліджень у цьому напрямку.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження на тему «Вдосконалення механізмів надання соціальних послуг та допомог населенню як елементу системи соціальної безпеки» дозволило показати важливість та особливість системи надання соціальних послуг та допомог населенню, особливо у наш час.

Розглянувши теоретико-правові аспекти системи соціального захисту та соціального забезпечення населення, її соціально-економічну сутність та державну еволюцію, можемо зробити висновок, що чіткого визначення поняття «соціальний захист» в нашому законодавстві не має.

Тому проаналізувавши визначення цього поняття вітчизняними та світовими науковцями, соціальний захист можна розуміти як систему взаємопов'язаних економіко-правових заходів направлених на покращення добробуту вразливих верств населення шляхом надання їм пільг, допомог, субсидій, соціальних послуг, страхових виплат, чи можливостей додаткового заробітку з метою їх підтримки та створення умов для набуття власної фінансової самодостатності. Кінцевою метою держави у здійсненні соціального захисту є зменшення соціального напруження серед населення, заради досягнення високого рівня соціальної безпеки в країні.

Сучасний стан системи надання соціальних послуг та допомог населенню під час військового стану показує нам особливість та важливість злагодженої роботи, для того, щоб підтримувати всі верстви населення, які потребують захищеності з боку держави. Особливим є аналіз стану системи надання соціальних послуг та допомог населенню. Можемо зазначити, що в умовах глобалізації економіки необхідно мобілізувати всі можливі внутрішні ресурси з метою формування ефективної системи соціального захисту, важливим елементом якої в сучасних умовах стає захист громадян від соціальних ризиків, пов'язаних з глобалізацією економіки.

Особливо актуальним це завдання є для нашої держави. Нагальною потребою в Україні у контексті глобалізаційних процесів є забезпечення

надійного соціального захисту, збереження трудового потенціалу, розвиток ринку праці, подолання бідності, забезпечення гарантій, прав та свобод населення, дотримання принципів соціальної справедливості.

Розглянувши міжнародний досвід формування системи надання соціальних послуг та допомог населенню, можемо запозичити досвід від позитивних їх напрямків роботи у соціальній політиці. Тим самим можемо взяти до уваги принципи вирішення головних проблем в соціальній системі та сформулювати головні напрямки розвитку. Також наша система соціального захисту сформована на такому рівні, що ми самостійно можемо ділитися особистим досвідом.

Отже, соціальний захист населення – це не тільки невід’ємна складова соціальної політики будь-якої держави, але і беззаперечна вимога цивілізаційного існування на достатньо високому рівні кожного без винятку суспільства, що в свою чергу, дає змогу надати суспільству всі належні соціальні послуги та допомоги населенню. Адже людина як основний гарант існування соціуму має відчувати турботу та людяне ставлення, як певну гарантію існування держави й права. Лише приділивши увагу соціальному захисту та соціальним групам, які від нього безпосередньо залежать, держава забезпечить собі історичне визнання минулого, стабільне сучасне функціонування та щасливе існування громадян у майбутті, що і є підставою існування демократичної правової соціальної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В.М. Князєв (співголова), І.В. Розпутенко (співголова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 748 с.
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
3. Дубич К. В. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг. 2015. PhD Thesis. Національної академії державного управління при Президентові України
4. Гафарова К.Е. Глобальна трансформація системи соціальних послуг : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.02 / К.Е. Гафарова. – К., ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2011. – 20 с.
5. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2018. 1092 с.
6. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.
7. Халецька А.А. Соціальний захист населення в Україні : теорія та практика державного управління : монографія / А.А. Халецька. – Донецьк : ЮгоВосток, 2010. – 430 с.
8. Колосовська І., Нема О. Удосконалення публічного управління у сфері соціальної роботи на регіональному рівні. *Public Administration and Local Government*. 2018. Issue 4(39). С. 109–114.
9. Гітіс Т.П., Чемерис Є.Т., Антонова В.І., Носаньова А.С. Дослідження сучасного рівня соціального захисту населення в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1 (59). С. 116–122
10. Смирнов І. М. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг в умовах децентралізації владних повноважень : дис. ... д-ра філософії: спец. 281 / Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2024. – 213 с.

11. Лищенко М., Лищенко В. Теоретичні аспекти адміністративного управління якістю надання соціальних послуг. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 2024. (3 (99), 26-33. URL: <https://www.snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/346/245>
12. Черниш О. І. Теоретико-методологічні засади формування нових механізмів державного регулювання в сфері соціально значимих послуг : автореф. дис... д-ра наук з держ. упр. : [спец.] 25.00.02 / Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2006. – 39 с.
13. Андрійчук М. О. Система фінансування соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах на прикладі Комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Ізяславської міської ради, м. Ізяслав, Хмельницька обл. : кваліфікаційна робота бакалавра : 072 Фінанси, банківська справа та страхування / М. О. Андрійчук ; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельницький, 2024. – 58 с. URI: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16443>
14. Порядок організації надання соціальних послуг / Постанова Кабінету Міністрів України № 587, від 01.06.2020 // Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
15. Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights. June 2022. / Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/digest-ecsrprems-106522-web-en/1680a95dbd>, с. 124–126
16. Конституція України : Конституція від 28.06.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Коваль Ю. О. Правова природа та поняття соціальних послуг. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/4/29.pdf>
18. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю : Закон України від 16 листопада 2000 р. № 2109-III /

Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>.

19. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю : Закон України від 18 травня 2004 р. № 1727-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>
20. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21 листопада 1992 р. № 2811-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>.
21. Про забезпечення організаційно – правових умов соціального захисту дітей – сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січня 2005 р. № 2342-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
22. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1768-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>
23. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
24. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
25. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 01.01.2020 р. No 2558-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
26. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 01.01.2020 р. No 2229-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
27. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон

- України від 31.12.2020 р. No 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
- 28.Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей. Закон України від 31.12.2020 р. No 2623-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Tex>
- 29.Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. No 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Tex>
- 30.Про організацію надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. No 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
- 31.Деякі питання діяльності центрів соціальних служб: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. No 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n196>
- 32.Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку вартості соціальних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1186739-15#Text>
- 33.Дубич Клавдія Василівна. Сучасні проблеми забезпечення соціальними послугами населення громад в умовах війни. *Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат та інших відомостей.* © Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2023, 2023, 86. URL: [https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/4_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20\(2\).pdf#page=87](https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/4_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20(2).pdf#page=87)
- 34.Соціальні послуги в Україні: сучасний стан, проблеми, обмеження. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/ali_study_socialservices.pdf
- 35.The Sustainable Development Goals Report Special edition <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2023.pdf>

- 36.Економічні підсумки 2024 року та завдання на 2025-й. URL: https://epravda.com.ua/experts/ekonomichni-pidsumki-2024-roku-ta-zavdannya-na-2025-y-801447/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1mgngORYn52_ieg8Bo0iUjdsOQyYb0xP2rdc0DegG-9tzEvfroh6dzTV8_aem_mPu6i5TzOe_ieJQtSDKAOW
- 37.Липкань А. Статистична оцінка макроекономічних загроз економічній безпеці України в умовах російсько-української війни. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2024. (1), 42–47. <https://doi.org/10.32782/2617-5940.1.2024.6>
- 38.Статистика. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
- 39.Статистична інформація. Державна служба статистики України. 2024. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
- 40.Показники економічної безпеки. Доступ до правди. 2023. URL: https://dostup.org.ua/request/118243/response/387368/attach/4/1.pdf?cookie_passsthrough=1
- 41.Індекс соціального прогресу (Social Progress Imperative): 2019; 2020; 2021 рік; 2022 рік ; 2023 рік. <https://www.socialprogress.org/social-progress-index>
- 42.Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2023 рік. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582
- 43.Видатки на надання соціальної допомоги населенню у 2021-2024 роках. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. URL: https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance
- 44.Державна служба статистики. Соціальний захист населення України 2022 .
Статистичний збірник. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/10/zb_szn_2022.pdf

45. Розміри державних соціальних допомог на 2022-2024 рр. URL: <https://pidgorodne.otg.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/rozmiry-derzhavnykh-sotsialnykh-dopomoh-v-2024-rotsi>
46. Доходи державного бюджету України в період 2019-2023 рр. Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
47. Sydorenko Svitlana. Цифрова трансформація суспільства в умовах четвертої промислової революції. *Multiversum. Philosophical almanac*, 2021, 1.1: 31-43
48. Kormych L. I.; Kormych A. I. E-democracy and enhancing public administration in Ukraine: the issues of transition. *State and law in the context of globalization: realities and prospects*, Lviv-Toruń Liha-Pres pp. 52-70, 2019.
49. Sydorenko, S. Digital transformation of society in the conditions of the fourth industrial revolution. *Multiversum. Philosophical Almanac*. 2021. 1(1), 31-43. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2021.1.1.03>
50. Соціальні послуги в Україні: сучасний стан, проблеми, обмеження. URL: https://parlament.org.ua/wpcontent/uploads/2024/09/ali_study_socialservices.pdf
51. Разумков Центр. Оцінки громадянами соціально-економічної ситуації та соціально-економічної політики влади, соціальне самопочуття громадян (вересень 2024р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinky-gromadianamy-sotsialnoekonomichnoi-sytuatsii-ta-sotsialnoekonomichnoi-polityky-vlady-sotsialne-samopochuttia-gromadian-veresen-2024>
52. Офіційний сайт Міністерства Соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23466.html>
53. Мінсоцполітики отримало результати дослідження надання соціальних послуг громадами до та під час воєнного стану. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22023.html>
54. Дніпропетровська ОДА. Звіт Департаменту соц захисту.

55. <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/15842/1/%D0%A2%D1%96%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%D0%B0%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2.pdf>

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

ДОДАТКИ

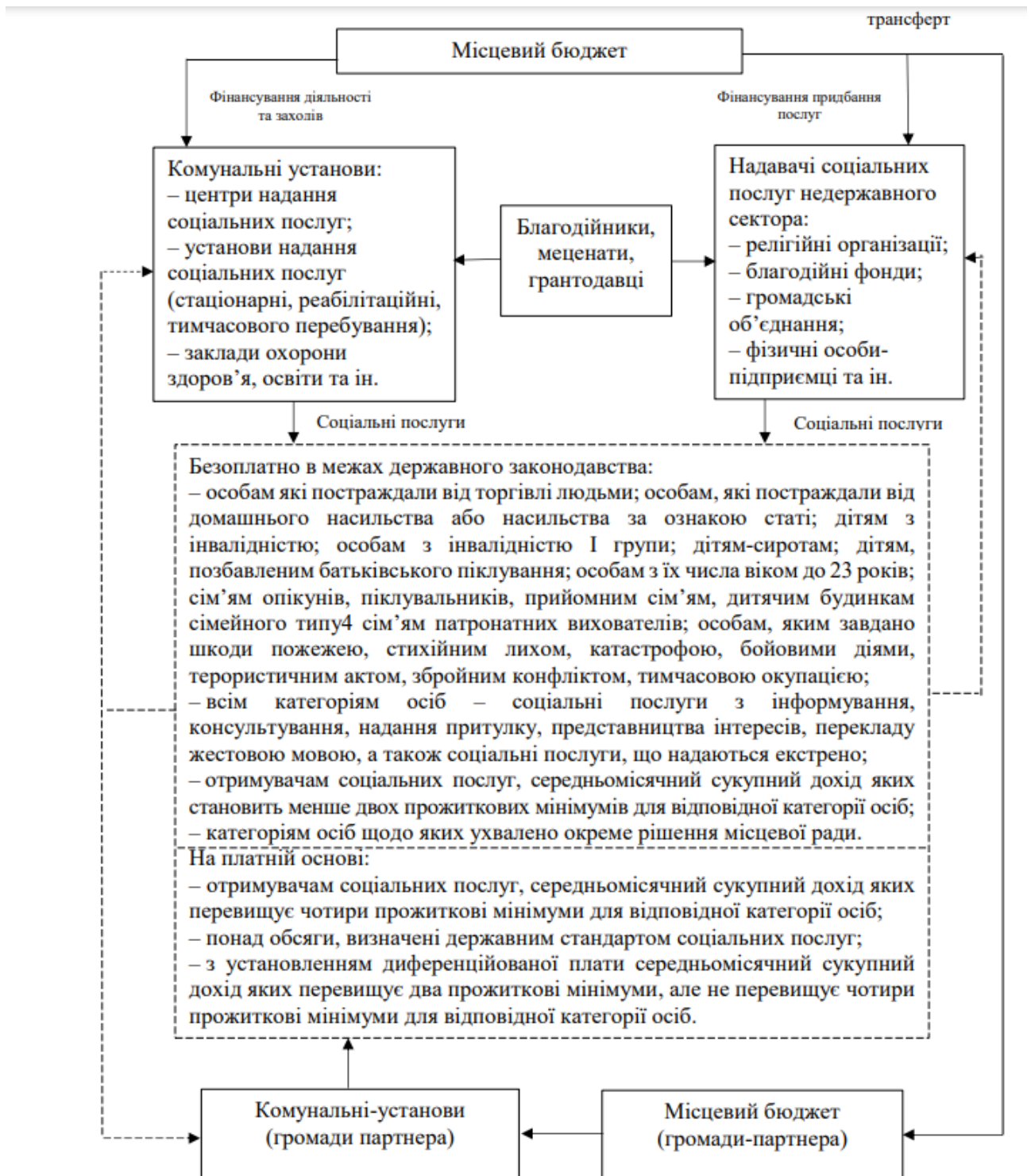

Рис. Механізм фінансування соціальних послуг

Джерело: [13].

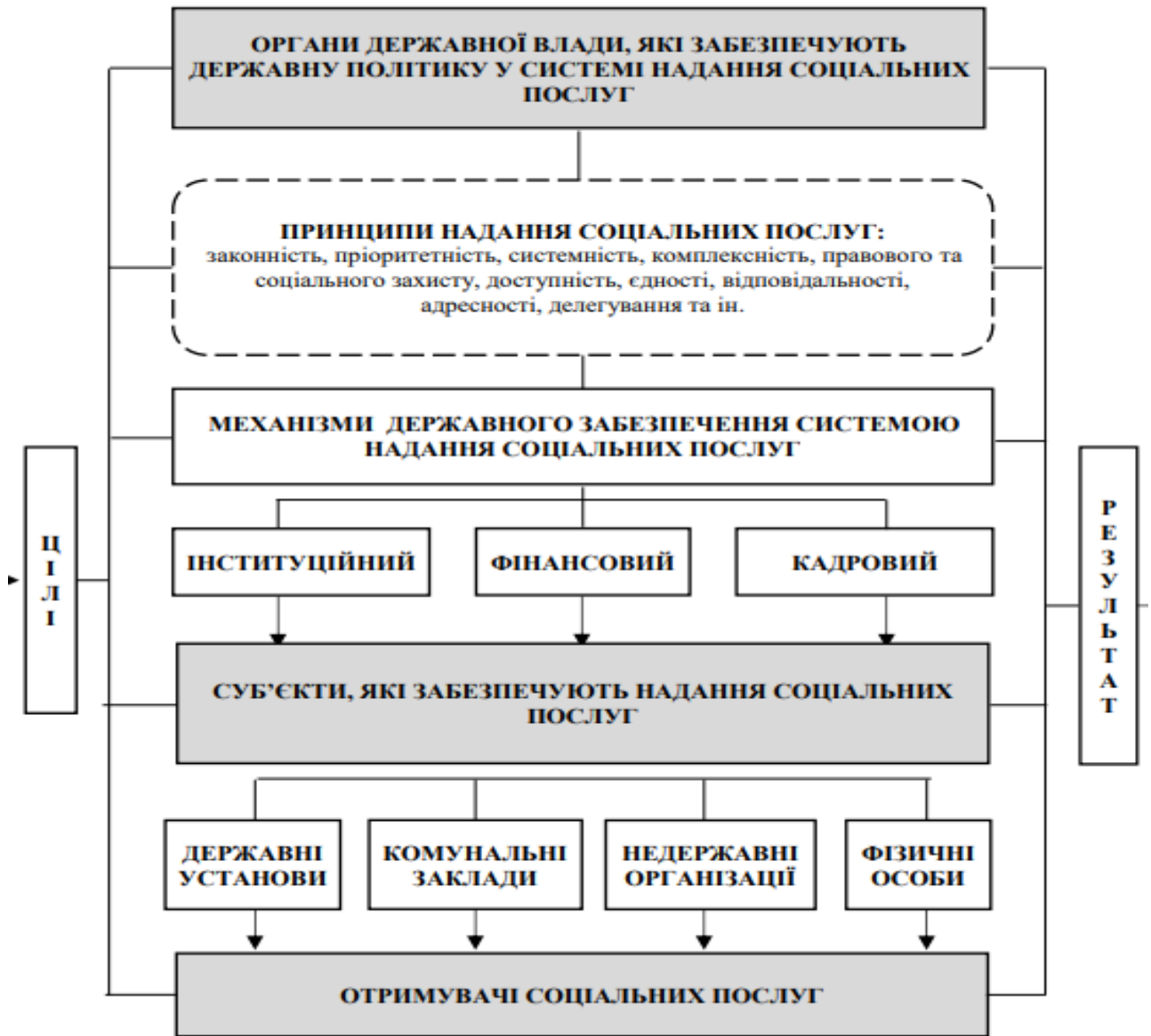
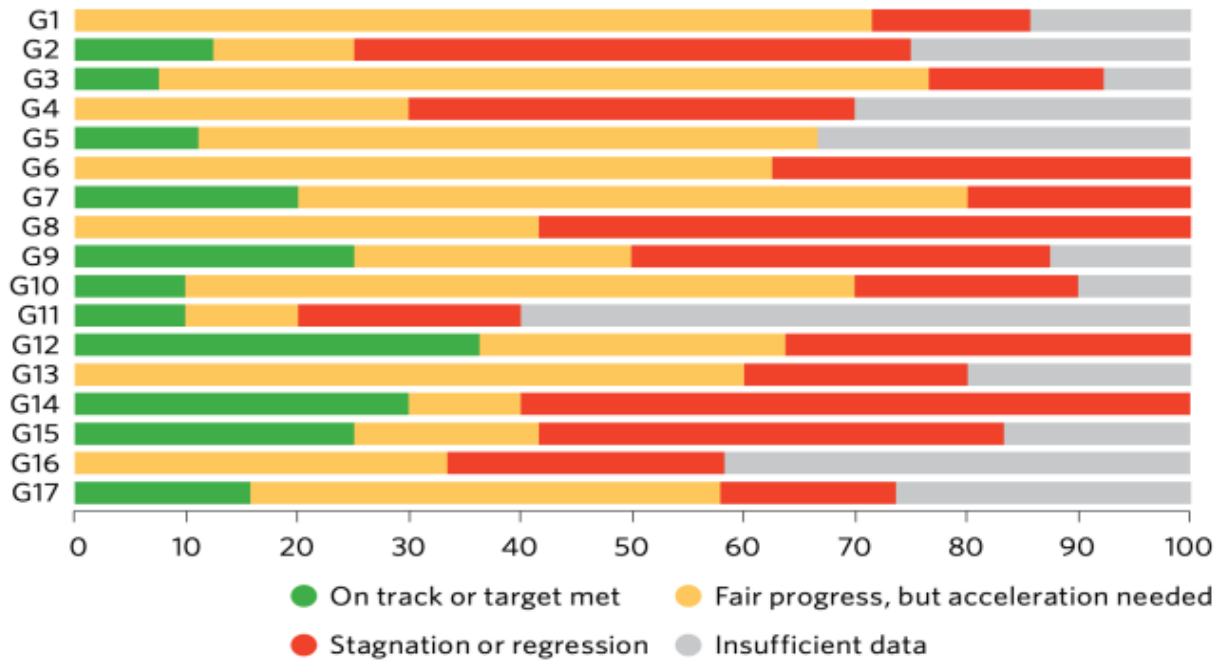

Рис. Механізм державного управління системою надання соціальних послуг
Джерело: [10].

Оцінка прогресу для 17 цілей на основі оцінених цілей до 2023 року або пізніше дані (у відсотках)

Джерело: [The Sustainable Development Goals Report Special edition <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2023.pdf>].

ДОДАТОК Г

Таблиця 2.2

Шляхи запровадження електронних послуг в соціальній сфері у 2018-2020 році

2018 рік	2019 рік	2020 рік
<p>1. Реєстрація документів про призначення допомоги при народженні дитини; попередня реєстрація документів про призначення житлової субсидії;</p> <p>2. Електронна послуга „Реєстрація документів про призначення допомоги при народженні дитини” забезпечує прийом документів на призначення допомоги при народженні дитини в електронній формі та автоматичну перевірку інформації в Державному реєстрі актів цивільного стану громадян Міністерства юстиції України;</p> <p>3. Електронна послуга „Попередня реєстрація документів про призначення</p>	<p>1. Врегульовано питання організації ведення Електронного реєстру листків непрацездатності та надання інформації з нього, а також запровадження електронних трудових книжок;</p> <p>2. Запроваджено нову модель звернення через вебпортал електронних послуг Пенсійного фонду України (далі – вебпортал Фонду) за принципом „одне відвідування”, у особистому кабінеті користувача на вебпорталі Пенсійного фонду України відображаються відомості Електронної трудової книжки про трудову діяльність, починаючи з 1998 року, ПФУ розроблено відповідне програмне забезпечення та створено інформаційну підсистему „Електронний реєстр листків непрацездатності”;</p> <p>3. Запроваджено у тестовому режимі новий електронний сервіс – мобільний додаток</p>	<p>1. Звернення через веб-портал електронних послуг Пенсійного фонду України про призначення (перерахунок) пенсій виключно в електронному вигляді;</p> <p>2. Подання засобами вебпорталу Фонду в електронному вигляді на обробку в складі реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі - Реєстр застрахованих осіб) відомостей про трудову діяльність працівників, що є невід'ємною складовою запровадження автоматичного призначення соціальних виплат;</p> <p>3. Надано доступ пенсіонерів до матеріалів їх</p>

<p>житлової субсидії”;</p> <p>4. Відкрило доступ до Єдиного державного реєстру отримувачів житлових субсидій;</p> <p>5. Створено та функціонує Єдиний реєстр учасників антитерористичної операції.</p>	<p>“Пенсійний фонд”, що реалізує доступ до електронних сервісів з мобільних пристроїв – смартфонів та планшетів;</p> <p>4. Впроваджено оновлений пенсійний калькулятор, який забезпечує прогностичний розрахунок майбутньої пенсії за віком;</p> <p>5. Створено сервіс „Електронна трудова книжка”;</p> <p>6. Запрацювала Е-послуга „Муніципальна няня”;</p> <p>7. Запроваджено електронний сервіс, який дозволяє особам з інвалідністю купувати квитки онлайн на потяги Укрзалізниці;</p> <p>8. Створено сервіс е-малятко;</p> <p>9. Впроваджено програмний комплекс “Інтегрована інформаційна система “Соціальна громада”.</p> <p>10. Розроблено Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг.</p>	<p>пенсійних справ у будь-якому сервісному центрі, на віддаленому робочому місці (точці обслуговування) Пенсійного фонду України або через мережу Інтернет;</p> <p>4. Запрацювала нова сервісна послуга – автоматичне призначення пенсії для осіб, які засобами вебпорталу Фонду повідомили про таке бажання та надали з використанням кваліфікованого електронного підпису засвідчені копії необхідних документів;</p> <p>5. Набув розвитку електронний сервіс – мобільний застосунок „Пенсійний фонд”</p> <p>6. Запрацював Єдиний державний вебпортал електронних послуг “Портал Дія”.</p> <p>7. Розроблено інформаційну платформу „Допомога поруч”.</p>
--	---	--

Джерело: складено на основі Соціальних Звітів 2018-2020 рр.